

Gimnazija Celje – Center
Kosovelova ulica 1
3000 Celje

Ana Pečnik

**USTVARJALNOST, KULTURA, UMETNOST IN ČUJEČNOST -
ORODJA ZA KREATIVNO LIKOVNO IZRAŽANJE**

Strokovno gradivo s praktičnimi primeri za učitelje predmeta risanje in slikanje
v programu umetniška gimnazija – likovna smer

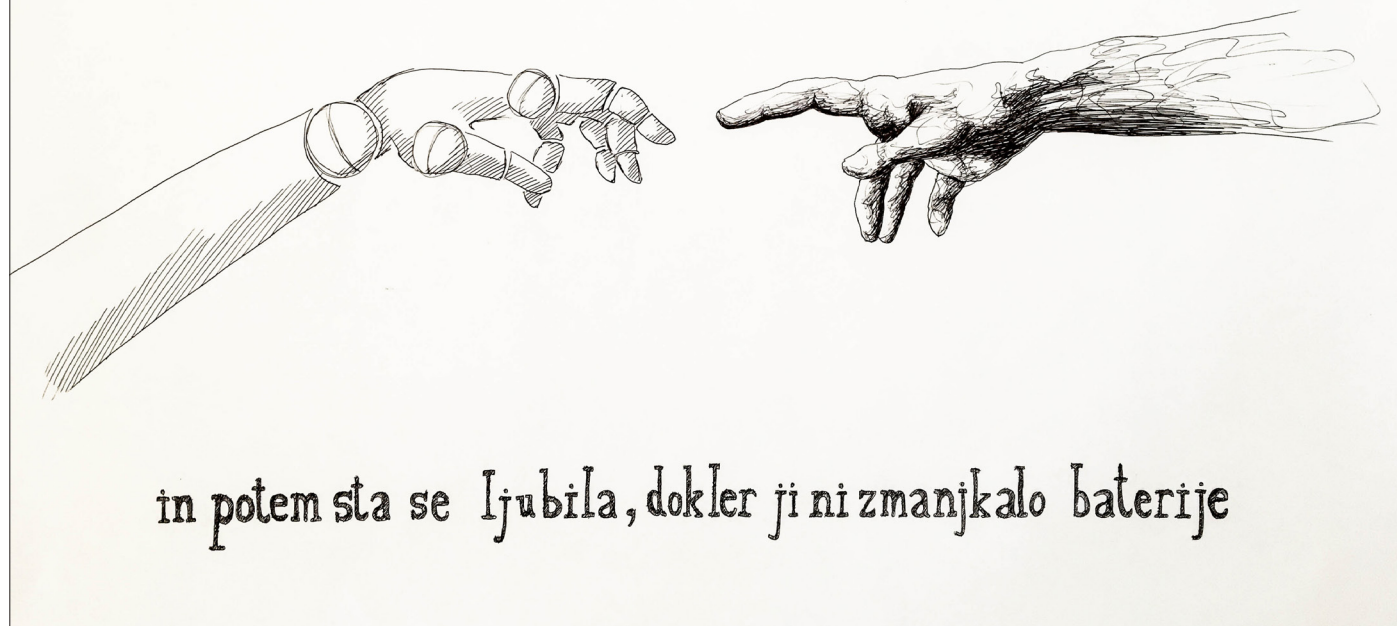

Celje, april 2025

KAZALO

		1. VAJA	26
		2. VAJA	28
		3. VAJA	30
ŠOLA KOT KREATIVNI PROSTOR ZA DIJAKE IN UČITELJE	4	4. VAJA	32
KREATIVNOST IN MOTIVACIJA - POMEMBNA DVOJICA ZA RAZVOJ USTVARJALNOST	4	5. VAJA	36
VRSTE IN POMEN KREATIVNEGA MIŠLJENJA ZA UMETNOST	6	6. VAJA	38
KREATIVNOST KOT PROCES ZA USTVARJALNOST	6	7. VAJA	40
KREATIVNOST KOT LASTNOST POSAMEZNIKA	6	8. VAJA	44
IZVOR, PREPOZNAVANJE IN ODKRIVANJE NADARJENOSTI	8	9. VAJA	46
VLOGA MENTORJA PRI RAZVOJU NADARJENEGA DIJAKA	10	10. VAJA	48
IZ KULTURE V UMETNOST - IZ UMETNOSTI V VIDNI (LIKOVNI) SVET	12	11. VAJA	50
(NE) FORMALNO PRIDOBLENE KOMPETENCE SO POMEMBNE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	13	12. VAJA	54
ZDRUŽEVANJE ZNANJA IN USTVARJALNOSTI	14	13. VAJA	56
LIKOVNI JEZIK KOT ORODJE ZA KONSTRUKTIVNO PRESOJO	14	DELOVNI LIST ZA DIJAKE, KI SE NAVEZUJE NA 13. VAJO	58
UMETNOST KOT NALOŽBA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	14	14. VAJA	60
HOLISTIČEN PRISTOP K PRIDOBIVANJU ZNANJA	15	15. VAJA	62
OPREDELITEV ČUJEČNOSTI V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU	16	16. VAJA	64
KAKO Z UMETNOSTJO SPREGOVORITI O ČUJEČNOSTI	16	17. VAJA	66
ZDRUŽEVANJE ZNANJA IN USTVARJALNOSTI	18	18. VAJA	68
LIKOVNI JEZIK KOT ORODJE ZA KONSTRUKTIVNO PRESOJO	18	19. VAJA	70
PRIMER DOBRE PRAKSE PRI PREDMETU RISANJE IN SLIKANJE	19	20. VAJA	72
KAJ JE MEDPREDMETNO SODELOVANJE?	20	21. VAJA	74
POMEN, VLOGA IN CILJ MEDPREDMETNEGA SODELOVANJA	20	22. VAJA	76
MEDPREDMETNO POVEZOVANJE -		23. VAJA	80
SLOVENŠČINA TER RISANJE IN SLIKANJE Z ROKO V ROKI	22		
UMETNIŠKI GIB - UČENJE SKOZI UMETNOST	24	ZAKLJUČEK	84
ILUSTRACIJA - OTOK ZA RAZISKOVANJE ČUJEČNOSTI	24	VIRI IN LITERATURA	86

Neža Lesar

ŠOLA KOT KREATIVNI PROSTOR ZA DIJAKE IN UČITELJE

Kreativnost in kreativni proces sta ključna pri ustvarjanju novega znanja, družbenega napredka in dosežkov najvišje vrednosti. Kreativnost spremlja celoten razvoj posameznika in družbe ter predstavlja izjemno razgibano, večplastno in kompleksno področje; pod plašč kreativnosti lahko uvrstimo širok razpon aktivnosti ali idej, od ožjih pa do najširših, kjer govorimo o kreativnosti kot celotnemu sistemu vrednot in filozofskih pogledov. Kreativnost je torej mogoče predstavljati kot enega osnovnih kognitivnih dejavnikov v mišljenju posameznika ali pa kot gibalo celotnega družbenega razvoja in napredka. V določeni meri je kreativnost prisotna prav na vseh področjih človekovega mišljenja in delovanja. Prav zaradi tega mora biti brezkompromisno vključena v vzgojno-izobraževalni vsakdan slehernega otroka in mladostnika.

KREATIVNOST IN MOTIVACIJA - POMEMBNA DVOJICA ZA RAZVOJ USTVARJALNOSTI

Kreativnost brez motivacije skorajda ne sestoji. Brez pozitivne združitve teh dveh dejavnikov težko govorimo o kakršnem koli uspehu. Ravno te pozitivne značilnosti namreč odločno vplivajo na zmožnost in razpon kreativnosti v umetnosti in tudi širše. Brez določene (visoke) stopnje motivacije ni mogoče pričakovati presežkov, inovacij in izjemnih del. Tudi največji potenciali oz. ideje bodo za vedno ostali prekriti s prahom, če posameznik ne premore zadostne lastne/ notranje motivacije in želje, da se v konkretno situacijo poglobi, združi moč, koncentracijo in znanje ter premaga ovire na poti in pripelje kreativni proces do konca. Motivacija je torej nujno potrebna za kreativnost. Ob tem pa se moramo učitelji zavedati, da motivacija ni kategorija, na katero ni moč vplivati – ravno nasprotno, notranja motivacija in motivacija iz okolja sta tisti, ki poganjata motor kreativnosti. »Dokazi potrjujejo, da kjer koli se že kaže stopnja notranje motivacije, lahko to okrepimo in ji pomagamo (z)rasti. Motivacija ustvarjalnosti bi torej bila v tem, da skuša posameznik čim popolneje razviti svoje potenciale v interakciji z okoljem, v katerem živi.« (Trstenjak, 1981, str. 137) Vsi deležniki v vzgoji in izobraževanju imamo zelo veliko vlogo pri vzpodbujanju mladostnikove motivacije in njegove lastne kreativnosti. Ob tem pa moramo učitelji upoštevati, da mladostniki prihajajo iz različnih socialnih okolij, ključnega pomena pa je, da kreativnost prepoznamo ter temu primerno (od)reagiramo in posameznika dodatno motiviramo.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Maša Podvez

Maja Hribernik Mlinar

Neža Šmid

Liza Platovšek

VRSTE IN POMEN KREATIVNEGA MIŠLJENJA ZA UMETNOST

Za lažje razumevanje ustvarjalnega oz. kreativnega posameznika moramo opredeliti dve vrsti razmišljanja; konvergentno in divergentno mišljenje. Slednje je nujno za odkrivanje novih, originalnih idej, konvergentno mišljenje pa je potrebno za potrjevanje in oblikovanje teh idej v kohezivno, logično in uporabno celoto, produkt, delo ali misel. (Pečjak, 1987) Za uspešno kreativnost je potrebna kombinacija konvergentnega in divergentnega mišljenja. Ideje so lahko docela izvirne, a brez uporabe konvergentnega mišljenja niso prilagojene stvarnosti. Lahko rečemo, da moramo za izvirno umetniško rešitev uporabljati tako divergentno mišljenje, ki nam pomaga iskati nenavadne rešitve, kot tudi konvergentno mišljenje, s katerim preverjamo veljavnost posameznikovih idej. Divergentno mišljenje je torej osnova za kreativnost. Iz tega lahko ugotovimo, da je divergentno mišljenje zgolj produkcija različnih idej ali rešitev. Pečjak (1987) pravi, da se v psihološki literaturi vrste mišljenja, kot sta divergentno in konvergentno, označujeta kot podobni in da delno sovpadata.

KREATIVNOST KOT PROCES ZA USTVARJALNOST

Hozjan (2014) predstavlja posamezne faze ustvarjalnega procesa in dejavnike, ki vplivajo na kreativnost posameznikov:

- Faza preparacije temelji na spoznavanju in opredeljevanju problema ter ugotavljanju že obstoječega znanja za podajanje ustvarjalne rešitve problema. (Marentič Požarnik, 2003)
 - Faza inkubacije je v tesni povezavi z divergentnim mišljenjem, temelji na podzavestnem razmišljanju. V tej fazi se posameznik ne ukvarja aktivno s problemom, ampak ustvarjalni procesi vseeno intenzivno delujejo. (prav tam)
 - Faza iluminacije je t. i. »aha efekt«, kar pomeni nenadno razsvetljenje. (Opaka, 2008)
 - Faza verifikacije temelji na preverjanju ustreznosti rešitve. (Marentič Požarnik, 2003)
- «Prikaz faz in dejavnikov, ki vplivajo na proces ustvarjalnosti, je imelo pomemben vpliv na t. i. pedagogiko ustvarjalnosti. Njeni predstavniki se zavzemajo za aplikacijo sodobnih spoznanj kreativnosti na področju vzgoje in izobraževanja. Pedagogika ustvarjalnosti se ukvarja z vprašanjem odnosa med poučevanjem o ustvarjalnosti, ustvarjalnim poučevanjem in učenjem. Omenjene elemente skušajo implementirati v kontekst vrednot, ki veljajo v dotičnem vzgojno-izobraževalnem sistemu, in opredeljujejo vlogo šol in učiteljev pri vzpostavljanju ustvarjalne kulture.» (Hozjan, 2014, str. 4)

KREATIVNOST KOT LASTNOST POSAMEZNIKA

Za razvoj kreativnosti in ustvarjalnosti Glogovec in Žagar (1992) v ospredje postavljata: (1) inteligentnost, (2) divergentno mišljenje in (3) radovednost. Pečjak (1987) pa k temu dodaja še (4) odprtost duha in (5) humor. Najpogosteje se h kreativnosti in ustvarjalnosti ob bok postavlja (1) inteligentnost vsakega posameznika (Opaka, 2008). Različni testi inteligentnosti so pokazali, da ustvarjalne osebe dosegajo nadpovprečne rezultate (Glogovec in Žagar, 1992). (2) Divergentno mišljenje se pogosto enači z ustvarjalnostjo. Musek (1993) opozarja, da tega ne moremo enačiti, saj naj bi divergentno mišljenje bilo zgolj kognitivna osnova ustvarjalnosti. (3) Radovednost je ključna lastnost za razvijanje ustvarjalnosti. (4) Odprtost duha je po mnenju Pečjaka (1987) ena ključnih osebnostnih lastnosti za kreativnost; posameznik se vzdržuje prenačelnih sodb, pripravljen je spreminjati kategorije, nima potreb po obrambi (ker ne dojema izkušenj kot ogrožajoče), miselna neodvisnost in odprtost za nove izkušnje. Kot zadnja, a zelo pomembna lastnost kreativnega posameznika, je (5) humor. Pečjak (1987) izpostavlja izjemo povezavo med kreativnostjo in humorjem, saj naj bi slednji pripomogel k izvirnosti in transformaciji določene situacije.

Likovni izdelki dijakov programa umetniška gimnazija – likovna smer

IZVOR, PREPOZNAVANJE IN ODKRIVANJE NADARJENOSTI

Nadarjenost je nedvomno genetsko edinstvena in večji del pogojena z močno dedno osnovo. Poleg že omenjenega potrebuje otrok spodbudno, zdravo in pozitivno okolje za razvoj vseh morebitnih potencialov (Težak, 2008). Okolje je tisto, ki s svojim nenehnim zgledom narekuje etiko, delavnost, čustveno inteligenco, sprejemanje različnosti in še kako pomembnih vrednot, ki zaradi načina življenja danes izgublajo prvotni namen. Brez teh impulzov in zgledov mladostniki težko svoj potencial razvijejo v pravo smer. V vsaki skupnosti najdemo izredno nadarjene dijake, bodisi na umetniškem, literarnem, dramskem, jezikoslovnem, družboslovnem ali naravoslovnem področju, ki z radovednostjo kažejo zanimanje za specifično področje. Pri vsem tem pa je zelo pomembno, da te dijake znamo prepoznati, jih pravilno usmeriti in jim vedno znova prilagajati vzgojno-izobraževalni proces, da bi na danem področju lahko dobro razvijali svoje močno področje. Vloga učitelja je v procesu odkrivanja in spodbujanja nadarjenih otrok nenadomestljiva. Vse te potenciale pa je potrebno prepoznati in spodbujati na tistih področjih, ki so tesno povezana z učnim razvojem. Pri širšem vključevanju in spodbujanju teh potencialov imajo veliko vlogo še ostale vzgojno-izobraževalne institucije v lokalnem in tudi širšem okolju, ki močna področja še dodatno krepijo z številnimi izkušnjami in novimi znanji (Juriševič, 2011). Za šolsko okolje in tudi sicer je zelo pomembno prepoznavanje univerzalne ali paricalne nadarjenosti. Za univerzalnega nadarjenega otroka velja to, da dosega nadpovprečne rezultate v več ali večini učnih dejavnosti. Bolj razširjena je parcialna nadarjenost, ko govorimo o talentiranosti na ožjem področju (Strmičnik, 1994).

Maša Črešnik

Zala Tostovršnik

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji nadarjene dijake opredeljuje kot tiste, ki dosegajo nadpovprečne dosežke na ustvarjalnem, intelektualnem, učnem, umetniškem in športnem področju. Dijakom, ki kažejo nadpovprečnost, je potrebno omogočiti individualizirane prilagoditve oz. programe v okviru osnovnega in srednjega šolanja (Juriševič, 2001). Vsem dijakom, ki so nadarjeni na določenih področjih je potrebno odmeriti veliko časa, posebnega pristopa in premišljenega podajanja snovi, a to je v sodobni šoli izredno težko, saj je tempo znatnejši kot bi si lahko mislili.

Nadarjeni otroci so tisti, ki jih je strokovno usposobljeno osebje prepoznalo, da imajo resnično zelo visoke sposobnosti in zmožnosti po doseganju najvišjih dosežkov in rezultatov (Ferbežer, 2002). Ferbežer v svoji knjigi Celovitost nadarjenosti nadarjene otroke umešča v naslednja področja: splošne intelektualne sposobnosti, specifične šolske sposobnosti, umetniške sposobnosti in psihomotorične sposobnosti. Prepoznavanje nadarjenosti je, širše gledano, izjemno fleksibilen postopek, pri katerem moramo pozornost usmerjati na več področij hkrati. Pozorni moramo biti predvsem na učence, ki prihajajo iz različnih kulturnih in jezikovnih okolij, na učence, ki prihajajo iz socialnega okolja z družinsko problematiko in na učence s posebnimi potrebami. Nadarjenost pri teh otrocih, žal, postaja velikokrat prikrita in pogosto ni uresničena zaradi zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na vzgojo in izobraževanje (Juriševič, 2001). Ker je vse več prikrajšanih otrok, zaradi zgoraj naštetih dejavnikov, je tudi vse več talentov, katerih sposobnosti bi bile zlahka prezrte in neuresničene, če ne bi bilo primerne organizacije in sistematičnega ukvarjanja s tovrstnimi otroki. Gre tudi za preprosto dejstvo, da je otrok iz šibkejših družin vse več in da kulturno prikrajšane mladostnike najdemo v vsakem okolju (Ferbežer, 2002). Gre tudi za socialno diskriminacijo, ki je zaradi sodobne migrantske politike širše prisotna v vzgojno-izobraževalnem delu. Ferbežer v svoji knjigi Celovitost nadarjenosti poudarja, da ni vsaka siromašna skupina tudi kulturno ali pa vzgojno prikrajšana. Pravi, da imajo ekonomsko dobro priskrbljene družine v nekaterih primerih veliko manj ali pa celo nič, literarnega gradiva, ki bi otroku omogočal intelektualni razvoj in splošno razgledanost. Ugotavlja, da imajo nekatere revne družine večji odnos do vzgoje in izobraževanja, zato ne smemo govoriti o zanemarjenosti otrok, ki prihajajo iz šibkega socialnega okolja. Ferbežer (2002) je tudi kritičen do učiteljev, ki socialno ogroženim otrokom pripišejo nizke sposobnosti in nizke potenciale ter manjšo motiviranost za delo. »Slovenska kulturna zgodovina pa nam prepričljivo pove, da so bili ravno učitelji in duhovniki tisti, ki so odkrili talente med revnimi sloji in jim nato ustrezno mentorsko, mecensko in izobraževalno pomagali.« (Ferbežer, 2002, str. 83) Nekako se še vedno med učitelji pojavlja prepričanje, da se manj sposobni otroci odločajo za izbiro poklicev nizke zahtevnosti (Ferbežer, 2002). Da v prihodnje ne bi prišlo do takšnih krivic in zmot, moramo strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju, na celotni vertikali, še kako dobro poznati vse pasti odkrivanja nadarjenosti, ki je v modernem času za mnoge, zlasti za starše, najpomembnejši faktor o odličnosti in originalnosti njihovih otrok.

VLOGA MENTORJA PRI RAZVOJU NADARJENEGA DIJAKA

Delo z nadarjenimi dijaki je za mentorja lahko precejšnji izziv, saj je primoran vedno znova iskati nove vsebinske in didaktične pristope ter jih z veliko mero ustvarjalnosti ponuditi mladostniku. Od mentorja je pričakovati najvišjo stopnjo strokovne usposobljenosti za delo z nadarjenimi dijaki, kar predstavlja veliko odgovornost pri delu z njimi. Učitelji se zato morajo nenehno strokovno uriti in se vključevati v različne programe stalnega strokovnega izobraževanja (Juriševič, 2001). S kreativnimi, strokovnimi in vsebinskimi izkušnjami se otrokov svet širi in mu ponuja nemalo možnosti za nadaljnji razvoj. Mentorji se bolj poredko zavedamo kako pomembno vlogo imamo pri oblikovanju mladostnikove osebnosti. Iz prakse je razvidno, da so bile dejavnosti dijakov, skozi katere so lahko pokazali svoj talent, marsikdaj odskočna deska za oblikovanje karijerne poti v nadaljnjem življenju. Jasno je, da so ti mladostniki postali pomemben del naše družbe, saj so v obdobju srednješolskega izobraževanja doživeli številne aktivnosti za katere so bili talentirani.

Maruša Šlogar

Klara Sapor

Strokovno gradivo - primeri likovnih vaj

Eva Pušnik

Kultura je skupek dosežkov in vrednot človeške družbe kot rezultat človeškega ustvarjanja in delovanja (SSKJ, 2000). Če povzamemo zgornjo poved ugotovimo, da je kultura last vsakega razmišljujočega človeka. Človek pa je del kulture in na tem mestu se najdemo v krogu, ki nam pravzaprav dopušča lastno interpretacijo besede, ki pa se v sodobnem času vse pogosteje (z) najde na različnih naslovnih časopisja kot opomin posamezniku in moderni družbi.

S kulturo lahko označujemo veliko stvari – materialne in nematerialne. Materialna kultura je seveda povezana z denarjem in od tega je odvisno število »kakovostnih« kulturno-umetniških produkcij, ki so ponujene širšemu občinstvu. Nematerialna kultura pa je del slehernega razmišljujočega individuuma. V ta nematerialno-kulturni prostor pa lahko umestimo skrb za materni jezik in njegovo rabo, kulturno dediščino/folkloro, vrednote, vedenje in védenje. Slednje pa je najpomembnejše za preživetje. Kadar govorimo o kulturi, ne moremo mimo številnih zvrsti, ki jih lahko (za)objamemo pod plašč kulturnega. Da lahko kulturo tvorimo, moramo vanjo aktivno vključiti likovno, glasbeno, literarno, odrsko, filmsko, plesno umetnost in umetnost sodobnih medijev. Da je kulturno polje izpopolnjeno v vsej svoji celoti, so torej zgoraj omenjene umetnosti nepogrešljivi del slehernega kulturnega prostora.

Kaj pa v tem kulturnem kontekstu pomeni umetnost? Z besedo umetnost danes poimenujemo vse dejavnosti, ki so namenjene ustvarjanju del z estetsko in sporočilno vrednostjo. Namenjena je duhovnemu uživanju, dožemanju in osebnostnemu ter družbenemu bogatenju slehernega bitja. Kadar smo v stiku z umetnostjo, je njen cilj, da z vsebino motivira um za razmislek, začena številne pogovore in sprejema različna mnenja ter aktivira pestro paleto čustvenih dražljajev. Ravno zaradi omenjenega mora biti kultura del našega vsakdana in za njen napredek se morajo ves čas srečevati številne ideje za udeleževanje v umetnosti in kulturi. Če do tega ne bi konstantno prihajalo, napredka v kulturi in nasploh v družbi ne bi bilo. V tem kontekstu igra veliko vlogo prav likovna umetnost, ki s svojo vizualno formo posameznika nagovarja skoraj na vsakem koraku.

Kaj pa je potemtakem likovna umetnost? Gre za oznako, kjer je v ospredju estetika in dožemanje »lepega«. Pod termin likovna umetnost uvrščamo različna področja: arhitekturo, grafiko, umetno obrt, urbanizem, kiparstvo, slikarstvo, fotografijo idr. Na tem mestu lahko kaj hitro ugotovimo, da je večini likovna umetnost za razumevanje pravzaprav dokaj enostavna, predvidljiva in na trenutke tudi primitivna. A ni tako. Butina (1988) pravi, da je likovna umetnost zelo širok pojem, ki ga ne moremo zaobjeti s skopo definicijo, saj je za lažje razumevanje le-te potrebno poseči po strokovni literaturi, vse tja do leta 1400, ko takratni likovniki/umetniki niso več želeli biti le rokodelci, ampak so se hoteli dvigniti na višjo družbeno stopnjo. In takrat se je likovna umetnost začela vzpenjati po lestvici razumevanja in dožemanja navzgor, tudi proti takrat (ne)dosegljivima filozofiji in znanosti. Umetniki so začeli razmišljati o pravilih, geometriji prostora, matematiki, estetiki, likovni teoriji, o tretji dimenziji, zgradbi telesa idr. Takrat se je tudi pojavila renesančna akademija, ki je pričela z učenjem in urjenjem slikarskih in kiparskih mojstrov. Butina (1988) sicer tudi pravi, da mora biti vsak likovnik virtuozen in docela spreten rokodelcec, ker mu šele to omogoča, da uveljavi in pravilno razvije duhovno bistvo svoje lastne umetnosti in jo pretvori v kulturo.

Umetnost je torej priložnost, da v času vzajemne soodvisnosti postane pomemben dejavnik pri iskanju ravnovesja v družbi in posledično tudi v kulturi. In spet se z zapisanim dotaknemo kulture, brez katere umetnost ne bi mogla izražati svoje »biti«. In obratno.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Zapisano apisano nam postavlja naslednje, morda še kompleksnejše vprašanje, in sicer kako je s kulturo in umetnostjo v šolskem prostoru? Je v prostoru, ki je zaradi narave svojega dela in kompleksnosti sistema, sploh kaj možnosti za kulturno-umetniško udeleževanje? Gimnazija Celje – Center (v nadaljevanju GCC) je v slovenskem prostoru edina srednja šola, ki je pridobila naziv Kulturna šola, saj je skrb za umetniško-humanistični razvoj med pomembnejšimi cilji vzgoje in izobraževanja. V programu Kulturna šola in skladno z vsemi smernicami kulturno-umetnostne vzgoje skrbno načrtujemo številne aktivnosti (kulturno-umetniške vsebine idr.), ki poudarjajo, da je vzgoja mladih generacij, zlasti ko gre za vrednote, kot so strpnost, razumevanje, sodelovanje in delo, bistvena za svetlo prihodnost naše domovine, kulture in družbe nasploh. Šole imamo pri takšnem razvoju izjemno vlogo in želimo si, da bi jo tudi v prihodnje še dodatno krepili, ob tem pa našli tudi dovolj razumevanja v svojem okolju, ki žal prosveto in z njo kulturo vse prepogosto označuje zgolj kot obremenjujočo proračunsko postavko. V tem oziru v ospredje postavljamo (ne)formalno pridobljene kompetence, ki so danes mogoče pomembnejše kot kompetence, kjer je znanje merljivo in ovrednoteno s skupimi številkami. Kakšna je pravzaprav razlika med formalnim in neformalnim izobraževanjem? Prva in najbrž najpoglavitejša se skriva v namembnosti. Formalno izobraževanje je tisto, ki naj bi nas pripeljalo do formalno potrjenih izobraževalnih rezultatov (stopnja izobrazbe, diploma, poklicna kvalifikacija) in omogoča delodajalcu sistematičen vpogled v kandidatovo znanje. Neformalno izobraževanje pa je tisto, ki ni namenjeno pridobivanju spričevala ali diplome, temveč zadostitvi interesov in razvoju novih kompetenc udeležencev. Pri slednjem gre za pridobivanje, razširjanje, obnavljanje, posodabljanje in poglobljanje znanja, kjer ni nujno, da se pridobljeno znanje dokazuje z javno veljavno listino. Na GCC vedno znova ugotavljamo, da je šolsko leto zaznamovalo sodelovanje med obema zvrstema vzgojno-izobraževalnega procesa, da učitelji, mentorji in starši (čeprav včasih zelo težko) uspemo pogledati tudi čez okvire kriterijev in ocen. Sicer pa tako ali drugače moramo stremeti k istemu cilju in omogočiti mladim celostni razvoj, jim dati možnosti, da razvijejo vse svoje talente, tudi tiste, ki se jih ne da ovrednotiti z oceno, in to pokazati v šoli in zunaj nje. To potrjujejo številni šolski projekti, ki v ospredje postavljajo kulturo in umetnost ter njeno pomembnost za obstoj človeštva. Navduševati in poudarjati (ne)formalno znanje bi moralo biti geslo v sodobnem šolstvu v izobraževalni vertikali, radovednost in ustvarjalnost pa smernici, ki tlakujeta mladostnikovo in nenazadnje tudi učiteljevo ter družbeno prihodnost (Deleja, 2018).

Eva Šket

Gaja Pekošak

ZDRUŽEVANJE ZNANJA IN USTVARJALNOSTI

Likovno ustvarjanje in likovno izražanje omogočata ustvarjalno pot za slehernega posameznika. Pri ustvarjalnem procesu ne gre zgolj za kopičenje suhoparnih informacij ali podatkov, ki jih mladostniki shranjujejo v svoje miselne procese, »/.../ temveč so dejavni, saj te podatke pretvarjajo v likovno izkušnjo, pri tem pa se tudi emocionalno dobro počutijo« (Flajšman, 2011, str. 15). Likovna praksa je torej aktivno področje, ki lahko spreminja perceptivno naravnost subjekta (Flajšman, 2011). Notranja ustvarjalnost pa je pomembno sredstvo za doseganje številnih (ne)umetniških ciljev. Slednje bi moralo biti v trajnostnem razvoju opredeljeno kot pomembna smernica, ki pripomore k udejstvovanju in uresničevanju številnih dolgoročnih ciljev.

LIKOVNI JEZIK KOT ORODJE ZA KONSTRUKTIVNO PRESOJO

Vizualna podoba je izvrstno sredstvo za komunikacijo med okoljem in družbo. To prednost izkoriščajo predvsem v komercialne namene. Temu lahko pritrdimo v poplavi številnih vizualnih komunikacij, ki jih srečujemo na vsakem koraku. Pomemben cilj, ki ga v vzgoji in izobraževanju moramo doseči, je priprava mladostnikov za konstruktivno presojo vidnega. Navedeno je še posebej pomembno zato, ker živimo v svetu, v katerem je vizualno sporočilo prevladalo nad verbalnim. Zato je oblikovanje lastnega in svobodnega mnenja izjemno pomembno za dešifriranje tovrstnih komunikacij in zvižaj: »/.../ s katerimi nas zasipajo vsak dan in s katerimi nas hočejo pretentati v skladu s kapitalno logiko« (Flajšman, 2011, str. 19). Ravno zato je potrebno v šolski sistem kakovostno implementirati likovno umetnost in njene vsebine. Umetnost je potemtakem nujno potrebno aktivno vključiti v vse smernice in cilje trajnostnega razvoja, kateremu pripisujemo vse večji pomen – tudi v vzgoji in izobraževanju.

UMETNOST KOT NALOŽBA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

O pomembnosti trajnostnega razvoja je bilo že veliko zapisanega. Prav tako je bilo o trajnostnem razvoju sprejetih več mednarodnih dokumentov. Trajnostni razvoj je v pedagoškem procesu izjemen pristop h holističnemu pridobivanju znanja in pomembnih kompetenc za življenje. Gre za sistem, ki je obsežen in celovit ter v skladu s pedagoškimi procesi vključuje odnos med človekom in naravo ter v ospredje postavlja še tako pomembne odnose med ljudmi. Prav tako nas trajnostni razvoj vodi do razumevanja celostne povezave med naravnim, gospodarskim, družbenim in političnim sistemom. Prav tako je eden ključnih namenov tovrstnega razvoja aktivno reševanje sedanjih in prihodnjih okoljskih in družbenih vprašanj ter vprašanj o razvoju človeštva. Kje pa je umetnost v konceptu trajnostnega razvoja? Ali je umetnost našla svoj prostor pri razvijanju modela za trajnostni razvoj? Flajšman (2011) pravi, da se ustrezna stroka ni primerno opredelila in pojasnila, kolikšen bi lahko bil umetniški doprinos k procesu ustvarjanja trajnostnega razvoja. Morda pa te, tako zelo pomembne stroke, preprosto nihče noče slišati? Kakorkoli že, na zgoraj zastavljeno vprašanje Flajšman (2011) v treh točkah umetnost izpostavlja kot zelo pomemben mejnik k trajnostnemu razvoju.

Likovna dejavnost je lahko izjemen zgledek kakovostne komunikacije s prostorom. Povezovalni člen med umetnostjo in trajnostnim razvojem/trajnostno kulturo je prav odnos do okolja in prostora. Izpostaviti je potrebno problem med človekom in njegovim odnosom do prostora/okolja. 2. Pri likovni umetnosti je potrebno združevanje ustvarjalnosti in številnih znanj. Zakaj je to pravzaprav sploh pomembno? Gre za kompleksno doživljajsko raven, ki združuje ustvarjalnost in številna ostala znanja. 3. Likovna dejavnost in njeni produkti prikazujejo učinkovite prikaze in konstruktivne presoje do ostalih trajnostnih konceptov (Flajšman, 2011). Živimo v obdobju, ko je pred umetnostjo, kulturo in vrednotami v

ospredje postavljena zahteva po materialnem svetu. Narejena je že precejšnja škoda. A nikakor še ni vse izgubljeno. Glede tega bi bilo dobro poiskati »zdravilo«. Likovna umetnost in vzgoja za umetnost bi lahko predstavljala v tem kontekstu dobro rešitev s številnimi pozitivnimi in zdravilnimi učinki. Strokovnjaki na področju vzgoje in izobraževanja se ravno zato upravičeno zavzemajo za dodatne umetniške vsebine in ure v celotni izobraževalni shemi, saj se zavedajo njihove pomembnosti za razvoj in obstoj kulture. Nekateri posamezniki namreč brezkompromisno klestijo umetniške ure in vsebine brez utemeljenih razlogov.

HOLISTIČEN PRISTOP K PRIDOBIVANJU ZNANJA

Najstarejša oblika učenja oziroma učenje v najširšem pomenu besede je prav gotovo izkustveno učenje. Gre za aktivno povezavo med praktičnimi in teoretičnimi izkušnjami. Pojavi se že v praskupnosti, ko so odrasli svoje izkušnje prenašali na otroke in jim potem omogočili, da so te izkušnje uporabili in preizkusili v resničnem življenju, jih nadgradili in kasneje prenesli na naslednje rodove. Kasneje so se z izkustvenim učenjem ukvarjali številni didaktiki. Vsak je model izkustvenega učenja oblikoval po svoje, vsem pa je skupen ciklični proces, katerega temelj sta izkušnja in refleksija o tej izkušnji. Kadar govorimo o izkustvenem učenju in pridobivanju znanja na takšen način, ne moremo mimo medpredmetnega/medpodročnega sodelovanja. Gre za različne predmetne enote, s katerimi lahko povežemo učne vsebine in kompleksne cilje. »Ne glede na teorije in konceptualne premisleke pa tovrsten pouk lahko vodi le globoko motiviran pedagoški delavec, ki se zaveda pomena svojega poslanstva /.../« (Žakelj, 2013, str. 13).

Likovni izdelki dijakov programa umetniška gimnazija – likovna smer

Manca Matelič

OPREDELITEV ČUJEČNOSTI V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Življenjski ritem nam vsakodnevno narekuje obilico obveznosti in odgovornosti, pri čemer pridemo do grenkega spoznanja, da je večji del našega vsakdana podvržen nenehni napetosti, izčrpanosti in stresu, ki so v modernem času neizogibni. Človek potemtakem zaradi nenehnega iskanje uravnoveženosti med enim in drugim, skoraj ne pozna svojega jedra, svoje »biti«, ki sta najpomembnejša za stabilno in zdravo duševno stanje. Čuječnost ravno zaradi tega nenehno potrebujemo ob sebi kot obliž ali zdravilo na vse bolj zahtevne potrebe sodobnega življenja (Škobalj, 2017). Avtorica v svoji knjigi Čuječnost in vzgoja na eno stran tehtnice postavi stres in naglico ter se sprašuje, kaj je potrebno postaviti na nasprotno stran, da se vzpostavi harmonija? Pravi, da odgovor najdemo v čuječnosti: »/.../ ki v svojem jedru nosi spomin na tišino, umiritev in zbranost.« (prav tam, str. 18). Trdi, da je raztresenost postala vsesplošen problem, pri čemer ne zmoremo trezno in odgovorno razmišljati.

Vse to pa se kot pajkova mreža prepleta tudi pri družinskih odnosih, v šoli oz. na vseh področjih življenja, kjer smo bodisi v stiku z ljudmi ali pa v stiku s sabo.

Z zgoraj naštetimi sodobnimi težavami se vse pogosteje srečujejo tudi dijaki, ki zaradi svoje mladosti in neizkušenosti niso kos zahrbtnim okoliščinam, ki jim jih podtika življenje. Škobaljeva (2017) pravi, da je raztresenost postala vsesplošen problem, pri čemer ne zmoremo trezno in odgovorno razmišljati.

Šola ni samo ustanova, ki z različnimi oblikami pouka omogoča učencem organizirano in sistematično pridobivanje znanja in spretnosti, ampak mora dijakom v sodobni in kulturno raznoliki ter na znanju temelječi družbi posameznikom omogočiti, da osvojijo različne veščine in razvije določene kompetence. Vsi, ki delamo z mladimi, se zavedamo, da tradicionalni učni pristopi ne zadoščajo več, ampak jih morajo nadomestiti modeli, ki so usmerjeni k dijaku, spodbujanju njegove motivacije ter aktivni udeležbi. Umetnostna vzgoja lahko na tem področju z različnimi pristopi, ustvarjalnimi procesi, s poudarkom na doživljanju in razvijanju veščin, odigra pomembno vlogo. Tudi s pomočjo čuječnosti. Škobaljeva (2017, str. 22) pojem opredeli precej preprosto; gre za notranje stanje pozornosti, ko določene situacije oz. dogajanja »bodisi zunaj ali znotraj nas ne gredo mimo naše pozornosti oziroma jih resnično vidimo in slišimo.« To je tudi temeljno vodilo pri mojem poučevanju strokovnega predmeta risanje in slikanje.

KAKO Z UMETNOSTJO SPREGOVORITI O ČUJEČNOSTI

Umetnost je v sodobnem času pridobila zelo širok predznak in je danes že skoraj sestavni del vsakega kulturnega individua. Če iz našega vsakdana za nekaj trenutkov navidezno izbrišemo/izvzamemo umetnost (glasbeno, likovno, jezikovno, književno, gledališko, filmsko, umetniško idr.), hitro ugotovimo, da svet brez nje pravzaprav ne stoji, milo rečeno propade oz. izgine. Strokovnjaki na področju vzgoje in izobraževanja se ravno zaradi tega upravičeno zavzemajo za dodatne umetniške vsebine in ure na celotni izobraževalni shemi, saj se zavedajo pomembnosti teh vsebin v učnem kurikulumu, saj nekateri posamezniki brezkompromisno klestijo umetniške ure in vsebine brez utemeljenih razlogov.

Danes je na voljo veliko študij in znanstvenih zapisov, ki pričajo o številnih pozitivnih učinkih umetnosti na otroke in mladostnike: »/.../ stik z umetnostjo lahko spodbudno vpliva na osebno avtonomijo in posameznikovo emancipacijo, sposobnost opažanja in kritičnega premisleka, dejavnost in ustvarjalnost.« (Krajnc idr., 2016, str. 5). Zavedati se moramo, da so otroci in mladostniki neverjetno senzibilna skupina, ki v dobi odraščanja potrebujejo nenehne vizualno-umetniške impulze, ki omogočajo odprto in kritično mišljenje, spodbujajo ustvarjalnost in inovativnost, spodbujajo socialno-čustveni razvoj ter bodrijo osebno rast. V tem kontekstu se umetnost sreča s čuječnostjo, katero je tako zelo enostavno povezati z ustvarjalnostjo in likovnim izražanjem. Marjanovič Umek (v Krajnc idr., 2016) pravi, da so različni načini umetniškega izražanja ključni za določeno starostno skupino otrok in mladostnikov ter zelo pomembni za zdrav in uravnovešen duševni razvoj.

Umetnost je tisti otok, kjer je otrokom in mladostnikom dovoljeno lastno doživljanje in razumevanje sveta s pomočjo širokega nabora izraznih sredstev. Penman (2016) prav tako čuječnost postavlja ob bok ustvarjalnosti, saj nam ta omogoča, da vidimo svet, kakršen je.

Pri tem pa imamo moč uporabljati različne pristope, kateri lahko nam □ učiteljem in dijakom □ pomagajo reševati probleme na številne nove načine: »/.../ odkrivati nove ideje; ali ustvarjati sijajne slike, dizajn ali leposlovno besedilo.« (prav tam, str. 54).

Znanje in ustvarjalnost – gibalno sveta je rdeča nit letošnjega šolskega leta na Gimnaziji Celje – Center, okoli katere šolsko leto pletemo vsi strokovni aktivni, saj se dobro zavedamo, kako pomembno je skozi različne metode in oblike dela povezovati široko paleto osvojenih znanj na posameznih učnih področjih. Kot učiteljica likovne umetnosti vedno bolj razumem pomen čuječnosti in pomembnosti vključevanja te v šolski vsakdan. Slednje mi omogoča, da v učni proces ustvarjanja in kreativnosti dnevno vključujem kritično razmišljanje o dogajanju okoli vseh nas, ki smo tukaj in zdaj.

Eva Hočevar

Likovni izdelki dijakov programa umetniška gimnazija – likovna smer

ZDRUŽEVANJE ZNANJA IN USTVARJALNOSTI

Likovno ustvarjanje in likovno izražanje omogočata ustvarjalno pot za slehernega posameznika. Pri ustvarjalnem procesu ne gre zgolj za kopičenje suhoparnih informacij ali podatkov, ki jih mladostniki shranjujejo v svoje miselne procese, »/.../ temveč so dejavni, saj te podatke pretvarjajo v likovno izkušnjo, pri tem pa se tudi emocionalno dobro počutijo« (Flajšman, 2011, str. 15). Likovna praksa je torej aktivno področje, ki lahko spreminja perceptivno naravnost subjekta (Flajšman, 2011). Notranja ustvarjalnost pa je pomembno sredstvo za doseganje številnih (ne)umetniških ciljev. Slednje bi moralo biti v trajnostnem razvoju opredeljeno kot pomembna smernica, ki pripomore k udejstvovanju in uresničevanju številnih dolgoročnih ciljev.

LIKOVNI JEZIK KOT ORODJE ZA KONSTRUKTIVNO PRESOJO

Vizualna podoba je izvrstno sredstvo za komunikacijo med okoljem in družbo. To prednost izkoriščajo predvsem v komercialne namene. Temu lahko pritrdimo v poplavi številnih vizualnih komunikacij, ki jih srečujemo na vsakem koraku. Pomemben cilj, ki ga v vzgoji in izobraževanju moramo doseči, je priprava mladostnikov za konstruktivno presojo vidnega. Navedeno je še posebej pomembno zato, ker živimo v svetu, v katerem je vizualno sporočilo prevladalo nad verbalnim. Zato je oblikovanje lastnega in svobodnega mnenja izjemno pomembno za dešifriranje tovrstnih komunikacij in zvijač: »/.../ s katerimi nas zasipajo vsak dan in s katerimi nas hočejo pretentati v skladu s kapitalno logiko« (Flajšman, 2011, str. 19). Ravno zato je potrebno v šolski sistem kakovostno implementirati likovno umetnost in njene vsebine. Umetnost je potemtakem nujno potrebno aktivno vključiti v vse smernice in cilje trajnostnega razvoja, kateremu pripisujemo vse večji pomen – tudi v vzgoji in izobraževanju.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Ula Flis

Keira Di Rocco

Gaja Gorečan

PRIMER DOBRE PRAKSE PRI PREDMETU RISANJE IN SLIKANJE

»Predmet risanje in slikanje kot temeljni strokovni predmet na umetniški gimnaziji likovne smeri skupaj z drugimi strokovnimi predmeti vzgaja in izobražuje likovne talente v likovnoumetnostnem in humanističnem duhu. Njegove vsebine omogočajo dijakom temeljna likovna znanja ter nadgradnjo njihovega likovno praktičnega in likovno teoretičnega znanja. Predmet dijakom omogoča napredovanje v vizualni pismenosti, omogoča mu vstop v različna vizualna področja (risanje, slikanje, grafika, kiparstvo, fotografija, oblikovanje, video ipd.) ter mu tako daje drugačno predstavbo o sebi in okolju, v katerem živi. V okviru vsebin predmeta dijak rešuje pomembna osebna ali družbena vprašanja, ki jih lahko izrazi v različnih likovnih rešitvah. Predmet razširja estetska, intelektualna, čustvena in domišljajska obzorja ter ga usposobi za kritično-analitični odnos do umetniških in študijskih del. S tem dijak oblikuje osebni odnos do likovnih vrednot, razvije lastni likovnopredstavni svet in pridobiva idejno in estetsko izkušnjo.« (Plemenitaš, Simon, Šuštaršič, 2010, str. 5).

Predmet risanje in slikanje predstavlja kreativno paleto ustvarjalnosti znotraj učnega načrta, pri katerem lahko dijaki svojo individualno in avtentično kreativnost izražajo na številne načine z mnogimi likovnimi sredstvi. V učnem načrtu je veliko prostora za učiteljevo lastno ustvarjalnost/tvornost pri izbiri likovnih nalog in njenih problemov. Prav v tem vidim poslanstvo svojega poklica, saj z vsebino in izbiro likovnih nalog velikokrat »prodrem« na mladostnikov otok njegovega videnja, vedenja in tistega, kar skriva najbolj globoko v sebi. S tem mu omogočim potovanje na lasten otok, da čuti, vidi in spozna tisto, česar ne bi nikoli z besedami razkril svetu. Risanje in slikanje je tisto učno področje, kateremu lahko postavimo predznak likovna terapija, saj so zgodbe, ki jih mladostniki izrazijo na dvodimenzionalno površino neverjetne, pravljicične, nepravične, ekspresivne itd. Pri likovni analizi (vsebinski in oblikovni) je potrebno zelo malo, ali pa celo nič, besed s katerimi bi mladostniki opisali vsebino, saj uporaba likovno-teoretskih zakonov (kontrasti, barve, likovne prvine, kompozicija ...) tvori zgodbo zase. V tem kontekstu je čuječnost potrkala na prava vrata na poti k implementaciji čuječnosti v mladostnikov likovni prostor.

Ines Gubenšek Rovšnik

Ela Uhan

Manca Pirec

KAJ JE MEDPREDMETNO SODELOVANJE?

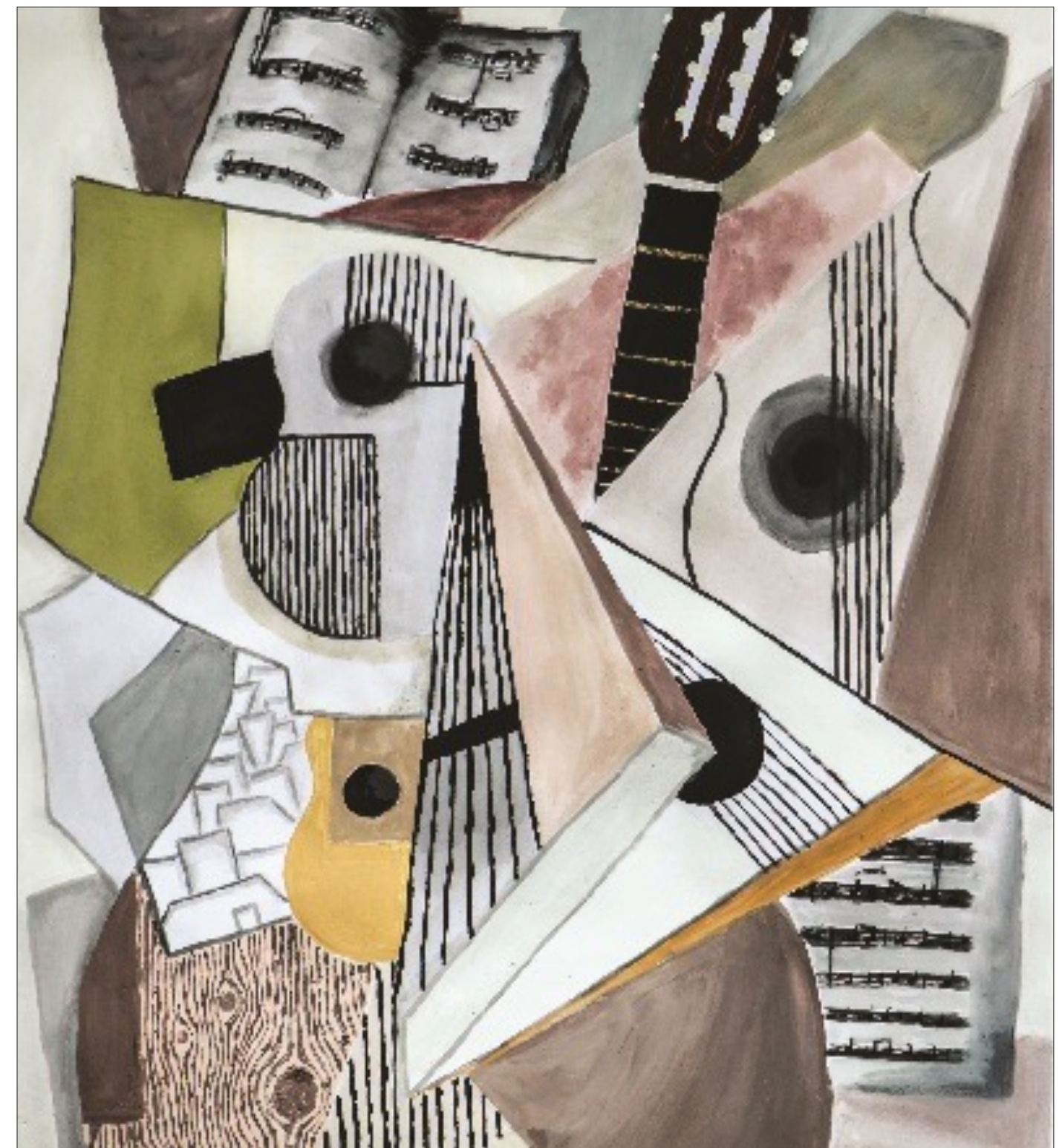
Medpredmetne povezave so se v vzgoji in izobraževanju izvajale že leta nazaj, ko ta pedagoški »trend« še ni potrkal na vrata »sodobne« šole. Tudi namera je bila drugačna kot danes, ko je priložnosti in motivacije za raziskovanje tega polja mnogo več kot pred desetletji prej. To pa smo dosegli tudi po zaslugi številnih raziskovanj, strokovnih konferenc in znanstvenih prispevkov, ki v ospredje postavljajo pomembnost tovrstnega sodelovanja za celosten pristop k pridobivanju širšega znanja. Danes se ponuja priložnost, da s tovrstnimi pristopi »popostrimo« vsakodnevno rutino klasičnega pouka. To pomeni, da k načrtovanju pristopimo sistematično in načrtno. Pri tem pa moramo izhajati iz pomembnih pedagoških ciljev, ki jih predpisujejo kurikularne smernice (Rutar Ilc in Pavlič Škerjanc, 2010).

POMEN, VLOGA IN CILJ MEDPREDMETNEGA SODELOVANJA

Sodobna izobraževalna politika posveča vse večji pomen povezovanju vsebin in veščin med posameznimi predmetnimi področji (Rutar Ilc in Pavlič Škerjanc, 2010). Možgani zaznave procesirajo vzporedno in na novo pridobljene informacije urejajo v kompleksne mreže z jasnimi hierarhijami medsebojnih odnosov (Rutar Ilc in Pavlič Škerjanc, 2010). »Večja avtentičnost učnega procesa torej že po definiciji terja intenzivnejše in globlje povezave med disciplinami oz. različnimi šolskimi predmeti« (prav tam, str. 19). To je tudi razlog, da je tesnejše sodelovanje med predmeti postalo eden pomembnejših ciljev pri razvoju sodobnih kurikulumov. Prav zato je potrebno medpredmetnim povezavam pripisati večji pomen z zavedanjem, da povezovanje predmetnih področij pouk obogati. Podrobnosti postanejo še preglednejše, jasnejše in razumljivejše, različnosti in številna odstopanja pa še toliko bolj. Cilj medpredmetnega povezovanja v šoli je povezava različnih znanj oz. vedenj, mnenj in sodb o določenih temah. Dijaki tako pridobijo bolj celostno znanje, ki je zagotovo trajnejše in uporabnejše, hkrati pa tudi odprto za nadgradnjo ob vseživljenjskem učenju. Povezati je mogoče navidezno sorodne predmete, npr. matematiko in fiziko, slovenščino in zgodovino ali geografijo, različne tuje jezike itd., kar so mnogokrat potrdile že stare šolske prakse, v zadnjem času pa predstavljajo izziv tudi medpredmetne povezave predmetov in učiteljev, za katere se zdi, da jim je težko najti skupni imenovalc. Pri vsem tem pa je pomembna tudi pot do cilja, saj sodelovanje med učitelji z zgledom uči sodelovati tudi mladostnike. V nadaljevanju strokovnega prispevka bom opisala medpredmetno sodelovanje med glasbo ter risanjem in slikanjem, ki je glavni strokovni predmet v programu Umetniška gimnazija – likovna smer.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Neža Artnak

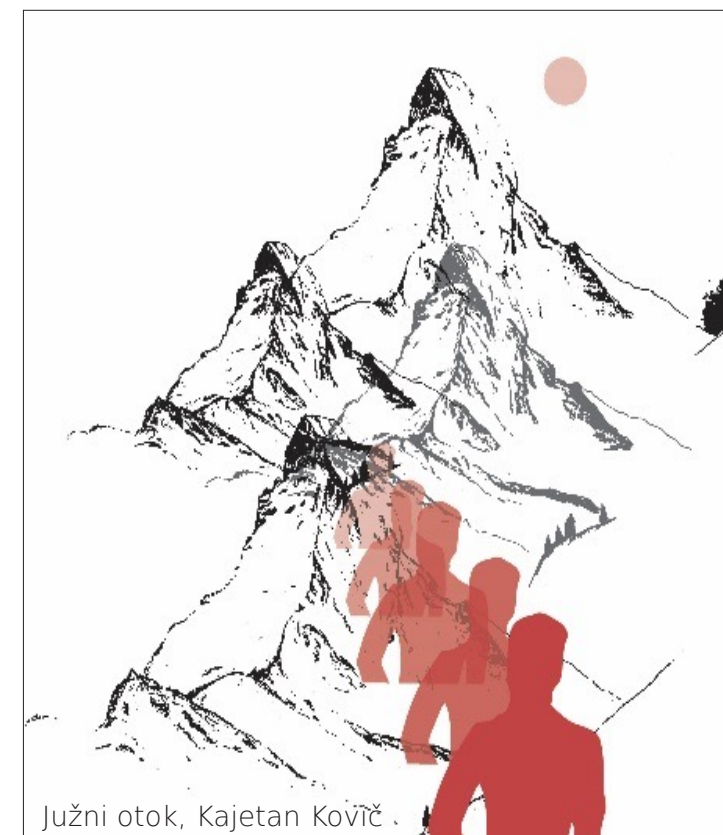

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE - SLOVENŠČINA TER RISANJE IN SLIKANJE Z ROKO V ROKI

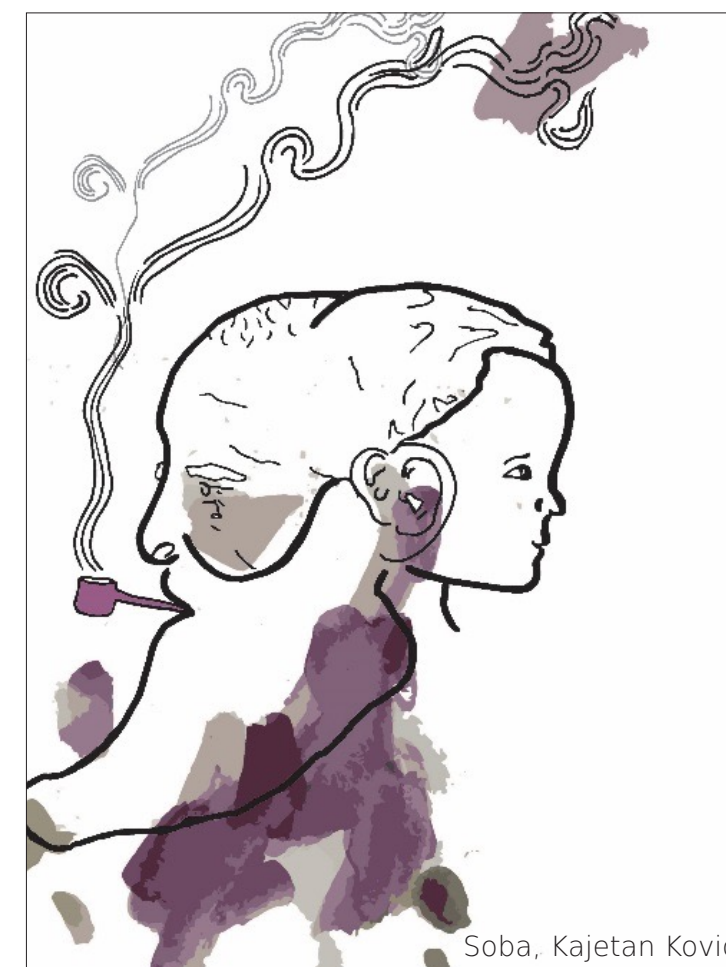
V srednješolskem kurikulumu je mogoče kulturno-umetnostne vsebine povezati na različne načine. Na Gimnaziji Celje - Center se nam zdi ključno medpredmetno in medpodročno povezovanje, ki kot celosten didaktičen pristop zahteva poglobljeno in sistematično načrtovanje, vključuje pa strokovne delavce različnih predmetov. Ustvarjalno delavnico pri risanju in slikanju sem nadgradila s predmetom slovenščina. Medpredmetno sva sodelovali z učiteljico Darjo Poglajen, ki je tudi vodja programa umetniška gimnazija - likovna smer. O povezovanju zapisala: »Cilj medpredmetnega povezovanja v šoli je povezava različnih znanj oz. vedenj, mnenj in sodb o določenih temah. Dijaki tako pridobijo bolj celostno znanje, ki je zagotovo trajnejše in uporabnejše, hkrati pa tudi odprto za nadgradnjo ob vseživljenjskem učenju. Povezati je mogoče navidezno sorodne predmete, npr. matematiko in fiziko, slovenščino in zgodovino ali geografijo, različne tuje jezike itd., kar so mnogokrat potrdile že stare šolske prakse, v zadnjem času pa predstavljajo izziv tudi medpredmetne povezave predmetov, za katere se zdi, da jim je težko najti skupni imenovalac. Vemo, da je slovenščina materni jezik državljanov Republike Slovenije, uradni jezik in državni jezik, zato kot taka tudi jezik v vseh slovenskih šolah po celotni izobraževalni vertikali. Vsekakor ni samo eden izmed predmetov na predmetniku, ampak ta okvir močno presega, saj se uporablja kot jezik sporazumevanja pri vseh predmetih (v deležu tudi pri pouku tujih jezikov) in tudi v komunikaciji zunaj pouka v učilnicah. Vsi udeleženci naj bi se v njej ustrezno sporazumevali pisno in ustno. Besedno sporazumevanje pa seveda dopolnjuje tudi nebesedno/neverbalno, ki zagotovo zelo prispeva k njegovi kvaliteti. Pri risanju in slikanju kot enem izmed strokovnih predmetov v programu umetniška gimnazija - likovna smer, ki je na predmetniku vsa štiri leta, pa se dijaki učijo izraziti svoje poglede, mnenja, čustva in občutke do predmetnosti in pojavnosti v svojem okolju v drugačni govorici - likovni. Besede zamenjajo barve, njihovi odtenki, črte, točke, perspektiva itd. V zgodnjem otroštvu smo navajeni, da se besedni in likovni jezik kombinirata, pogosto celo v prid likovnemu, ki je bogatejši, razkošnejši, da otroku, ki še ne zna sam brati, buri njegovo domišljijo. Kasneje pa je likovni delež ob vedno obsežnejših besedilih vse skromnejši, kot bi se bali, da bo preveč omejil otrokovo predstavo, kar gotovo ne drži. Otroci pogosto izražajo obžalovanje zaradi odsotnosti likovnega dela s komentarjem, da so »knjige dolgočasne, ker ni v njih nobenih slik«, kar je zagotovo škoda, saj že navzven »dolgočasna« besedila zagotovo slabše nagovarjajo bralce. Povezava besedne in likovne govorice torej ima pri ljudeh svojo ceno, zato bi bilo prav, da bi jo skrbneje negovali in se ji bolj posvečali. Tudi tega, kako to delati, nas mora učiti šola, saj smo sicer prepuščeni samo bolj ali manj izostrenemu lastnemu občutku. Vsaj tu in tam je torej prav strokovno vodeno povezati besedni in likovni jezik v bogatejšo predstavno celoto in za dalj časa ohraniti sporočila. Dijaki 4. letnika umetniške gimnazije - likovna smer so sporočila besedil sodobnih slovenskih pesnikov po lastni izbiri izrazili z likovno govorico. Nastali so izdelki, ki nagovarjajo opazovalce tako z besedilom kot z likovnim izrazom, oba pa jim lahko predstavljata tudi izziv za lastno razmišljanje in jih tako oblikujeta v aktivne sprejemnike v komunikaciji z besedno-likovno umetnino.« Dijaki so si izbrali naslednje naslove sodobnih slovenskih pesnikov, po katerih so nastale izjemne ilustracije; Kajetan Kovič, Južni otok (slika 1), Tone Pavček, Pesem o zvezdah (slika 2), Kajetan Kovič, Soba (slika 3) in Jože Udovič, Leopard luči (slika 4).

Likovni izdelki dijakov programa umetniška gimnazija - likovna smer

Nel Jelenski

Jona Veber

Maša Bornšek

Julija Potočnik

UMETNIŠKI GIB - UČENJE SKOZI UMETNOST

Ali smo si deležniki v vzgoji in izobraževanju že kdaj postavili vprašanje, kaj se zgodi, ko se umetnost uspešno integrira v šolski prostor? (Geršak, 2016). To je vprašanje s katerim se soočajo številni pedagogi, »/.../ ki nimajo svojega mesta v šolskem kurikulumu osnovnih in srednjih šol in se pojavljajo le kot del učnih predmetov (na primer pri športu, glasbeni umetnosti in pri pouku književnosti).« (prav tam, str. 48).

Gotovo ne smemo zanemariti dejstva, kako zelo je umetnost relevantna za celosten razvoj otrok in mladostnikov. Takšno vprašanje bi si morali strokovni delavci nenehno postavljati, kadar se ujamemo v trenutku, ko umetnosti pripisujemo drugorazreden pomen.

Veliko vlogo pri razumevanju pomembnosti umetnosti ima Unescov dokument Road Map for Arts Education (2006), ki sodi med najpomembnejše dokumente na področju umetnostne vzgoje. V dokumentu je zapisano, da umetnost lahko učimo in poučujemo kot posamezne šolske predmete, pri čemer razvijamo umetniške sposobnosti, občutljivost in spoštovanje umetnosti. Na drugem mestu pa izpostavi, da lahko umetnost vključimo kot metodo učenja in poučevanja na način, da so neskončne dimenzije umetnosti vključene v vseh učnih procesih.

Umetniška fantazija mladostnike vsekakor vodi na otoke polne novih spoznanj in nenehnega odkrivanja lastne identitete skozi bogat svet umetnosti, kreativnosti in lastne ustvarjalnosti.

ILUSTRACIJA - OTOK ZA RAZISKOVANJE ČUJEČNOSTI

Ilustracija odpira široko polje izražanja, ki je pri mladih zelo pomembna, saj jim ponuja ogromno možnosti pri likovnem ustvarjanju. Večina dijakov uporablja klasične likovne tehnike, je pa vedno več poizkusov kako na dano besedilo ilustracijo predstaviti v fotografiji ali s pomočjo drugih medijev, ki v likovni prostor vdirajo s številnimi izraznimi možnostmi.

V nadaljevanju predstavljam analizo likovne naloge □ ilustracija pesmi Južni otok, ki je bila posredovana dijakom pred začetkom likovnega ustvarjanja. Pesem Kajetana Koviča, Južni otok, je del šolskega kurikuluma in je močno prisotna tudi v slovenskem kulturnem prostoru.

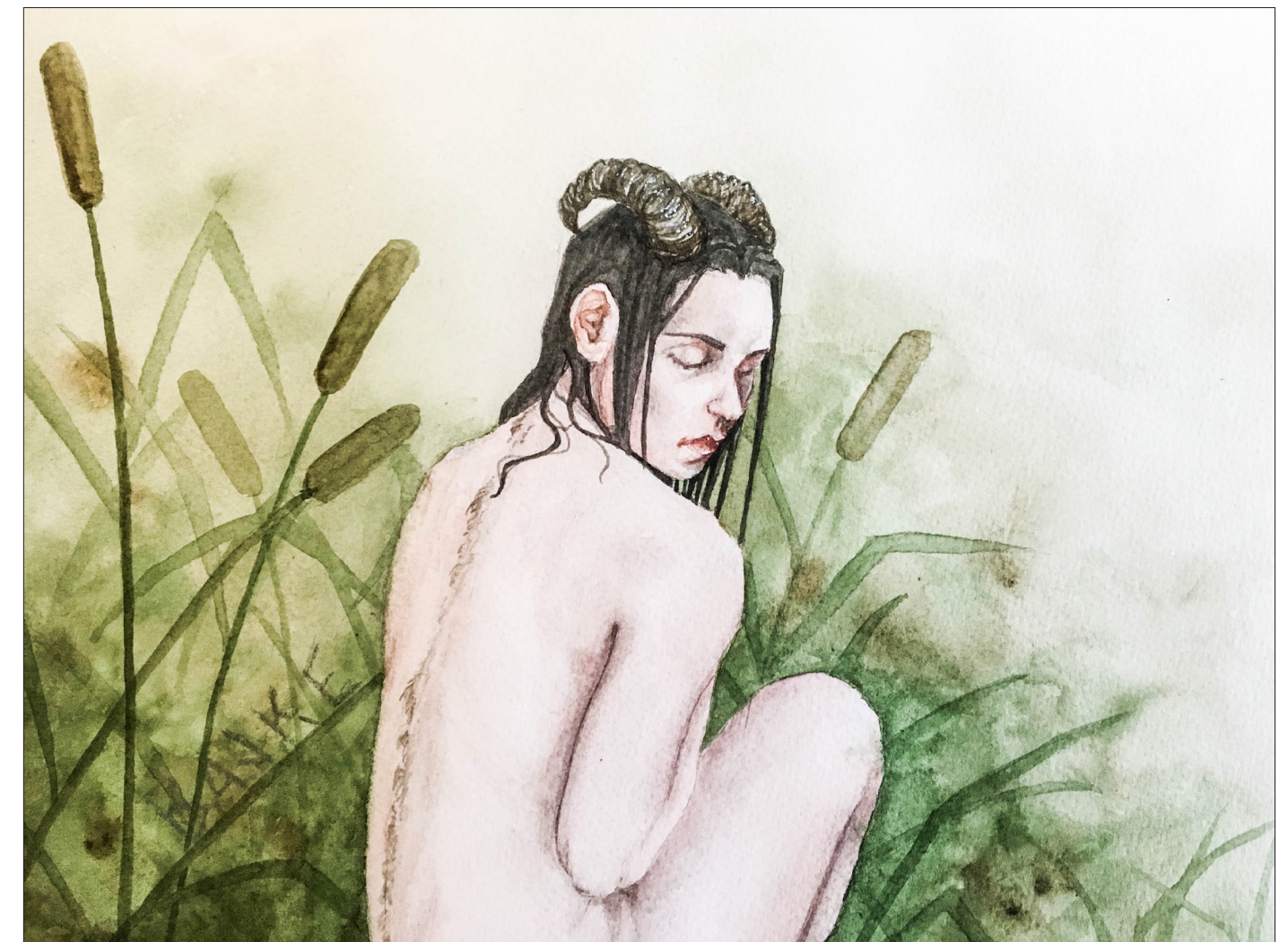
Kajetan Kovič (1931□2014) je v 50. letih prelomil estetsko tradicijo socialnega realizma in uveljavil intimno poetiko, ki je tudi kasneje preplavljala njegov celoten pesniški opus. Južni otok, iz pesniške zbirke Labrador (1976) je edinstven primer njegove spretnosti pisanja; je referenca za slovenski ekspresionizem.

Otok v pesmi predstavlja idealen svet, kjer lahko človek najde lastno harmonijo in čistost bivanja. Poleg tega pa lahko v pesmi začutimo tudi hrepenenje po upanju, kar daje v trenutkih dvoma smisel človekove lastne eksistence v prostoru. V besedilu je moč najti tudi številne simbole (morje, zvezda in nova ladja), kateri so poleg simbolnega pomena, za likovno ustvarjanje zelo pomembni in zgovorni.

Dijaki so pri ustvarjanju likovne naloge iskali svoj lasten otok, kar jim predstavlja zavetje, varnost in iskanje lastne »biti«. Pri analizi likovnih izdelkov smo ugotovili, da je malokdo konkretno upodobil morje, zvezde in ladjo. Večina dijakov je pesem likovno interpretirala

po lastnem videnju, razumevanju in vedenju. Analiza besedila ponuja neskončno veliko različnih interpretacij, kar je bilo vidno tudi ob analizi končnih likovnih del. Zgodbe, ki so jih dijaki pripovedovali, so bile izjemne. V nadaljevanju predstavljam pogovor o ilustraciji z naslovom Južni otok (glej sliko 1): »... Meni hribi pomenijo zavetje pred svetom, v katerem se počutim majhnega in izgubljenega. Narava mi ponuja neskončno veliko možnosti za pogovor s samim seboj in za odkrivanje lastnih strahov. Rdeča pika na obzorju zame pomeni upanje in hrepenenje po tistem, česar se najbolj bojim. Prav tako rdeča barva literarnem in likovnem svetu pomeni revolucijo in začetek nečesa novega. Gibanje navzgor mi pomeni upanje. Pri vzpenjanju dosežem cilj in to je zame največji uspeh, na katerega sem ponosen. V pesmi se pojavljajo besede, kar omogoča stopnjevanje in ritmično zanimivo formo besedila. Sam se to ponazoril s ponavljanjem človeške silhuete, ki blede proti cilju in se postopoma manjša. Človeška silhueta predstavlja mene. Mene, ki bledim in se počasi vzpenjam proti svojemu lastnemu cilju in hrepenenju.«

Likovni izdelki dijakov programa umetniška gimnazija – likovna smer

Gaja Pekošak

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

1. vaja

Motiv

Iz kartona ali kakega drugega materiala izdelamo bel kubus (kocko) s stranico 20 cm. Kubus postavimo v barvni kot tako, da so vidne tri njegove stranice, ne sme pa biti postavljen simetrično. Tudi barvni kot postavimo tako, da ne dobimo simetrične slike.

Izrez in risba

Najprej narišemo kubus, ki naj zavzema večino slikovne površine. Šele nato narišemo robove kota, ki prihajajo izza kubusa. Narahlo je potrebno narisati tudi zakriti del kota, sicer bo vidni del napačno narisani.

Slikanje

Če bi bel kubus naslikali z belo barvo, bi dobili belo liso. Vtis, da gledamo bel predmet, je proizvod naših možganov in ne to kar, vidijo oči. Slikar pa mora naslikati to, kar vidijo oči. Bel predmet naslikamo - NE da bi uporabili črno barvo. Opazujemo stranice kocke, kot smo prej opazovali stene barvnega kota. Najprej opazimo, da je vsaka od stranic različno svetla. Ko opazujemo barve, si lahko pomagamo z barvnim kukalom ali držalom čopiča. Vsako stranico naslikamo s tremi ali štirimi barvnimi lisami. Pazimo, da lise ene stranice povezuje skupni ton, odvisno od tega, kako je osvetljen.

Senca

Če je model osvetljen z umetno lučjo, dobimo na tleh ostro senco. Pomembno je, da sence ne razumemo kot nekaj posebnega. Senca je del tal, ki je na tem mestu občutno temnejša. Če so tla rumena, uporabimo pri slikanju sence namesto rumene barve - oker. Tudi senco naslikamo s tremi ali štirimi barvnimi lisami.

Ozadje

Barvni kot je sedaj ozadje in zavzema manjši del površine slike, a ga moramo naslikati enako skrbno. Pri modelu je barvni kot dejansko samo ozadje (je za kubusom), na sliki pa so barve ozadja in kubusa ene poleg druge. Ozadje je potrebno obravnavati kot enakovredni del slike, zato je pomembno, da ne naslikamo najprej ozadja in nato predmet ali obratno. Oboje slikamo istočasno, oziroma izmenično. Ozadje naslikamo nekoliko temnejše, kot ga vidimo. S tem poudarimo belino kocke.

Emili Jenko

Manca Matelič

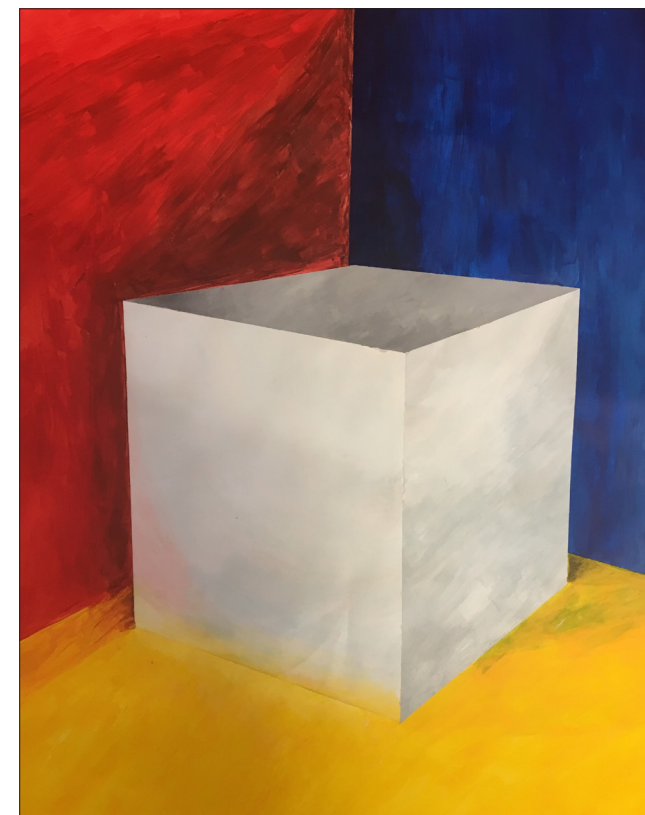
Strokovno gradivo - primeri likovnih vaj

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Larisa Pirnat

Nika Vrešnjak

Neža Artnak

Gaja Pekošak

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

2. vaja

Risanje je zelo kompleksen duševni proces. Tega se zavemo šele, ko spoznamo, kaj risba sploh je. Če hočemo izdelati dobro risbo, je ne smemo risati mehanično, samo z upoštevanjem določenega znanja, ampak moramo biti duševno povsem zbrani in v določenem kreativnem razpoloženju.

OGLATI PREDMETI

Kocka je enostavno geometrijsko telo. **Narisati pa je ni preveč preprosto.** Zakaj? Zato, ker je tako pravilna in ker ima vse stranice in robove enake. Na prvi pogled izgleda, da je to olajševalna okoliščina - v praksi pa to ni tako. Na risbi kocke namreč **ni dveh enakih stranic ali robov**, ker gledalec kocko vidi pod različnimi zornimi koti. Risar pa mora črte postaviti tako, da bodo izgledali robovi narisane kocke enako dolgi in vzporedni. Kdor uspe tako dobro narisati kocko, zmore narisati marsikaj.

Risati začnemo od spodaj navzgor. To pa zato, da se navadimo risati od tam, kjer že kaj imamo. V tem primeru imamo ploskev, na kateri kocka stoji. Ne začnemo risati po zraku, kot bi gradili hišo od dimnika navzdol, ampak rišemo od temeljev navzgor.

Spodnji del risalne površine si moramo predstavljati kot vodoravno ploskev, na kateri kocka leži. Ta predstava bo močnejša, če bomo v zgornjem delu ali v sredini lista potegnili vodoravno črto, ki bo predstavljala oddaljeni rob mize. Tako že imamo vodoravno površino na katero bomo postavili kocko.

Predmete moramo, vsaj na začetku, risati v celoti - tudi tiste strani, ki jih ne vidimo, da se jih navadimo opazovati po njihovi zgradbi, ne po njihovem videzu, kar je značilnost vsakodnevnega gledanja.

Kocko bomo za prvo vajo začeli risati tako, da bomo na spodnjem koncu risalne površine potegnili kontrolno vodoravno linijo, ki se je bo dotikal najbližji vogal kocke. Navpični rob, ki bo na tem mestu, lahko takoj narišemo. Levo in desno od te točke bomo narisali levi in desni spodnji rob, ki se od nas oddaljujeta. Če ju bomo narisali tako, da se bosta pod enakim kotom dvigala nad kontrolno vodoravnico, bo to pomenila, da bosta leva in desna stranica enako vidni, enako zasukani od gledalca in na risbi enako veliki. **Taka risba kocke bo simetrična, delovala bo manj plastično in bo manj zanimiva.** V tem položaju narišemo kocko samo, kadar to izrecno želimo.

Narisana kocka **deluje bolj plastično, če je postavljena tako, da je ena stranica bolj odmaknjen od nas kot druga.** To bomo na risbi prikazali tako, da bo eden od spodnjih robov prikazan s črto, ki se bo od vodoravnice dvigala **pod večjim kotom** kot druga. Tisti rob, ki se bo bolj strmo dvigal, bo pripadal stranici, ki bo bolj odmaknjena od nas, ki je bomo manj videli.

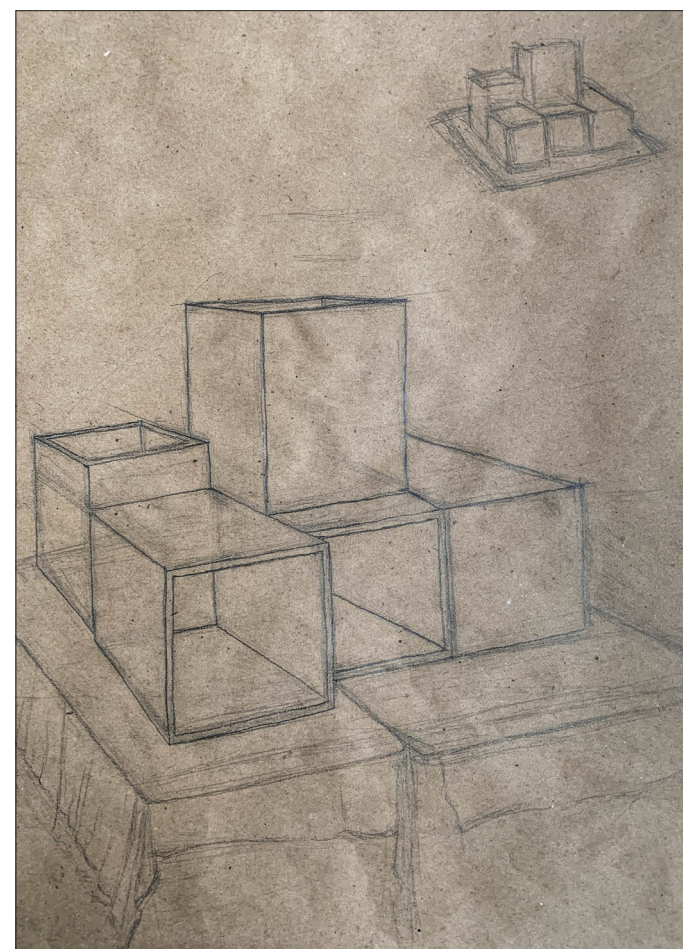
S tako postavljenimi črtami smo že določili postavitev in izgled kocke. Sedaj moramo določiti še samo njene dimenzije. Najprej določimo dolžino tistega spodnjega roba, oziroma stranice, ki je manj odmaknjena od gledalca in bo na risbi večja - narišemo navpični rob. Sedaj lahko iz novega oglišča potegnemo naslednji, nevidni rob spodnje ploskve, ki bo potekal vzporedno z že narisanim. Manjka nam samo še spodnji rob ploskve. Narisali ga bomo tako, da bomo dobili lik, ki bo prikazoval kvadrat, ležeč na vodoravni površini (mizi). To, zadnjo črto moramo narisati narahlo, ker smo se verjetno uštelili, kar se bo pokazalo ob nadaljnji gradnji kocke - če smo se zmotili, jo bomo morali spremeniti.

Sedaj nam manjka še **višina** kocke. Določili jo bomo tako, da bomo narisali tisto pokončno stranico kocke, ki je bolj obrnjena proti gledalcu, zgornji rob bomo potegnili v taki višini, da bomo dobili vtis pokončnega, nekoliko od nas odmaknjenega kvadrata.

Sedaj je že vse določeno, narisati moramo le še manjkajoče robove kot vzporednice že narisanim robovom. Postavitev kocke na risbi določa velikost leve in desne stranice oziroma kot, pod kakršnim odstopajo od vodoravnice levi in desni robovi, ki se od gledalca oddaljujejo. S postavitvijo levega in desnega roba pa tudi določimo, s katere višine kocko opazujemo. Niže kot je gledišče, večji kot oklepata desni in levi spodnji rob kocke, in obratno. Ta kot ne more biti manjši kot devetdeset stopinj. V tem primeru smo narisali tloris kocke in stranskih stranic ne moremo več videti.

Nasprotni robovi kocke potekajo vzporedno. Takšni morajo izgledati tudi na risbi. Izraz izgledati smo uporabili zato, ker robovi ne bodo izgledali vzporedno, če jih bomo prikazali z vzporednimi črtami - taka risba bo dajala vtis, da se kocka širi. To pomeni, da mora risar z vajo razviti čut za prikazovanje vzporednic, ki se oddaljujejo v prostor, proč od gledalca. To dosežemo tako, da en rob, eno črto, prestavljamo toliko časa, da izgleda vzporeden z nasprotnim, da izgleda telo na oddaljenem koncu enako široko ali visoko kot na bližnjem.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Mara Orož Jevšenak

Kaja Rogina

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

3. vaja

ILUSTRACIJA

Ilustracija je predstavitvena slikovna forma, narejena v risbi, sliki, fotografiji ali katerikoli drugi umetniški tehniki, z namenom, da prikaže in razloži čutne informacije (npr. slikovna razlaga zgodbe, članka v časopisu, pesmi idr.) skozi grafično interpretacijo..

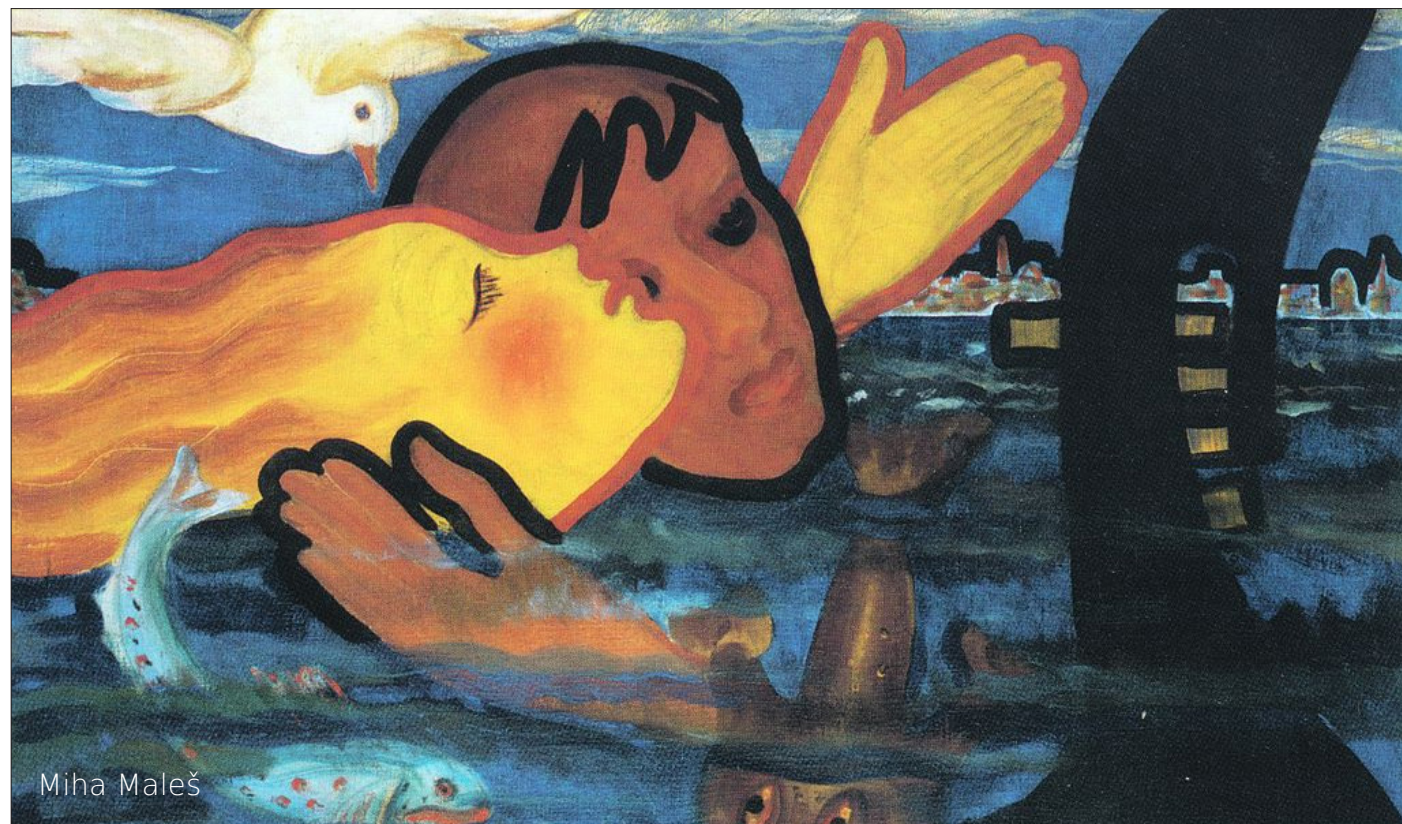
Dobro preberi besedilo spodnje besedilo (Človek išče lepoto vsepovsod ...).

Pri likovni upodobitvi izhajaj iz celotne pesmi ali le tistega dela, ki te najbolj nagovarja oz. navdihuje - lahko samo iz enega verza ali kitice, Razmisli kaj vse "vidiš" in kateri vizualni impulzi se ti ob prebiranju pesmi porajajo v mislih. V ilustracijo lahko vključite tudi besedo, dve ali tri ..., a besede morajo biti v kompozicijo izvorno likovno vkomponirane. Besede, če jih boš uporabljal/-a prav tako poskušaj likovno reševati z tipografijo, ki je sorodna z narisanim/naslikanim. Lahko uporabiš tudi izreze črk in časopisa, revij ..., če ti to sovpada z likovno celoto tvojega izdelka.

Človek išče lepoto vsepovsod: na nebu, v zvezdah, sončnih žarkih, oblakih, po poljih, njivah, vijugah cest, gorah, pa še bližje: na rožah, sadju, v vejevju; potem: hišah, ulicah in še sto in sto drugih rečeh. Najbolj zagonetna nam je lepota na živih bitjih, že zaradi življenja samega. Najlepša in nikdar dojeta pa je človeku lepota njega samega; vse umetnosti vseh časov opevajo, odkrivajo in razodevajo, ali nikoli je ne bodo dovolj opele in popolnoma odkrile in ne razodele. ČLOVEK JE SKRIVNOST SAM SEBI, JE LE SENCA SVOJE DUŠE.

Miha Maleš (pesniška zbirka, obrazi iz sanj)

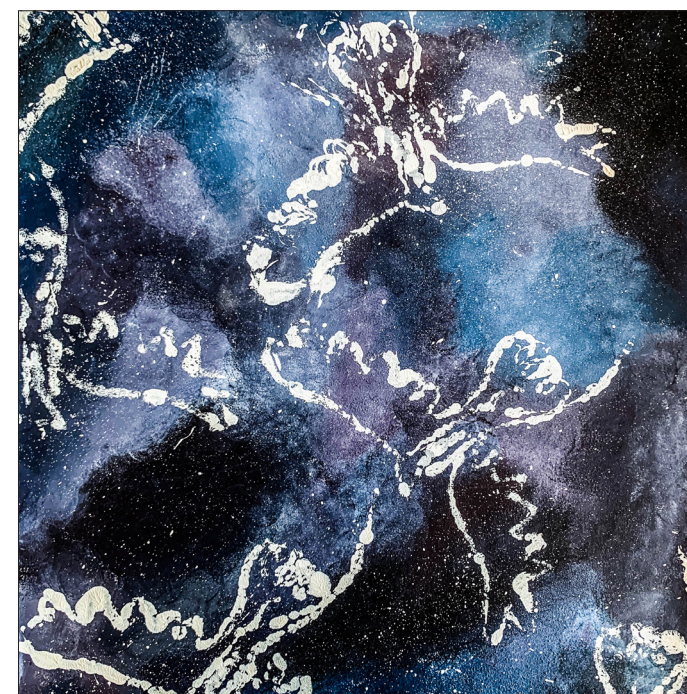
Referenca za likovno nalogo naj bo slikar in pesnik Miha Maleš. Poetika pesnikovega pisanja je izjemna, zato se poskušaj z likovno interpretacijo tej dinamik tudi približati. Na spletu preveri slikarski opus Mihe Maleša, da boste lahko njegovo slikarstvo uporabili kot osnovo (ni pa nujno) za izvedbo te likovne naloge.

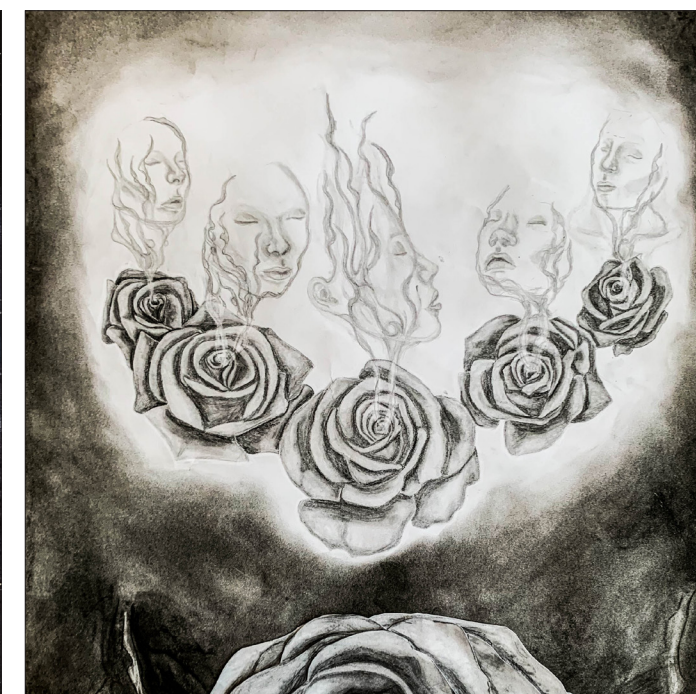
Strokovno gradivo - primeri likovnih vaj

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Vita Kožuh

Emili Jenko

Brina Tomažič

Nika Hliš

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

4. vaja

KOLAŽ POEZIJA

Kolaž izvira iz francoske besede coller, ki pomeni lepiti oziroma zlepiti.

Kolaž poezija je tehnika, ki vključuje fotografije, izrezke iz časopisov in revij (podobe, slike in besede).

Tehnika kolaža se je v začetku 20. stoletja razvila v znamenju modernistične umetnosti Pabla Picassa in drugih kubistov. Avantgardne skupine, kot so dadaisti in nadrealisti, so uporabile tudi obliko, da so ustvarili novo vizualno in jezikovno delo.

Tristan Tzara, znan romunsko-francoski dadaistični pesnik, je razširil »cut-up« metodo kompozicije, ki vključuje izrezovanje besed iz časopisa in njihovo naključno izbiranje izrezkov iz klobuka. Naključno izbrane besede pri tej metodi, umetnik postavlja v zanimive besedne in likovne kompozicije.

Ali morajo imeti besede, ki jih naključno izbiramo iz klobuka smiselno medsebojno povezavo? Ne. Potrebna je njihova likovna kompozicija, zanimiva stavčna struktura in celotna vizualna podoba končnega likovno-besednega izdelka.

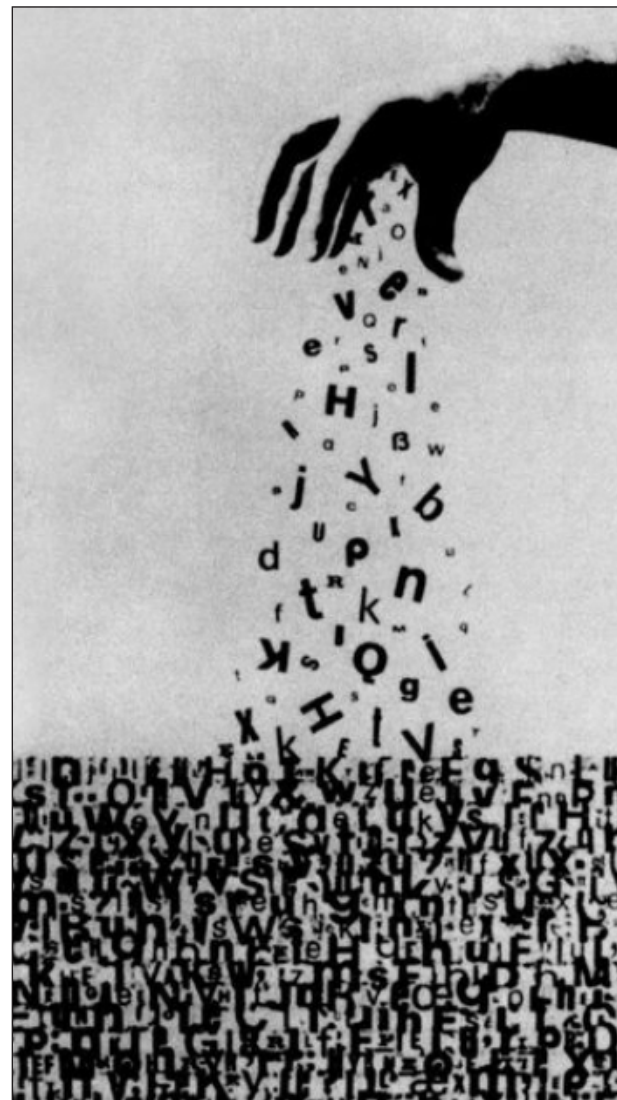
Primer slovenske kolaž poezije: Srečko Kosovel,
Leteča ladja

Srbski pesnik Vojislav Despotov, Kultura prostora

Strokovno gradivo - primeri likovnih vaj

LIKOVNA NALOGA

Ustvari svojo KOLAŽ POEZIJO.

Iz časopisa ali revije si izberi članek, ki te najbolj pritegne, nagovori s svojo vsebino (lahko je kombinacija različnih besedil, vrste tipografij, barva besed ...). Iz prispevka ali članka izreži besede in jih vstavi v »besedno-vizualni klobuk«. Iz klobuka naključno izberi vsaj deset (lahko tudi več) izrezkov ali besed. Na format A3 v zanimivo kompozicijo postavi besede iz klobuka. Vse besede morajo biti povezane z risbo, katero moraš smiselno postaviti/vkomponirati na format.

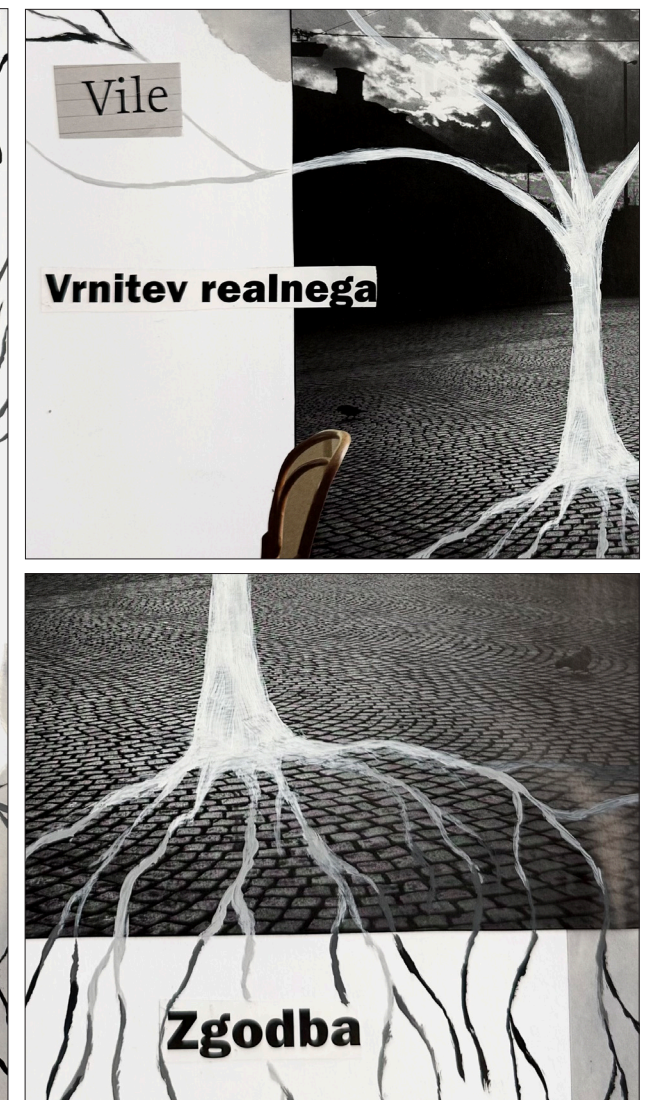
Risbo moraš prilagoditi besedam, besedni zvezi ali morebitnemu sporočilu. Za večji vizualni moment lahko iz revije izrežeš tudi različne barvne oblike, predmete, obraze, figure ...

Likovna tehnika: kombinirana likovna tehnika

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Ula Flis

Ula Flis (detajl)

Mirjam Senica

Ines Pusovnik

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

5. vaja

Risanje draperije z gubami in senčenjem

Cilj naloge je upodobiti draperijo z naravno padajočimi gubami, poudariti mehko tkanino in uporabiti tehniko senčenja za ustvarjanje tridimenzionalnega učinka.

Priprava na nalogo

Materiali:

- Papir za risanje (šelesamer, A4).
- Svinčniki (HB, 2B, 4B, 6B).
- Gnetilna radirka in običajna radirka.

Postavitev:

1. Izberi kos tkanine (lahka tkanina, kot je svila ali bombaž, bo boljša za učinek mehko).
2. Položi tkanino čez predmet (npr. stol, knjigo), tako da naravno pade in oblikuje različne gube.
3. Namesti vir svetlobe z ene strani (namizna lučka, ročna baterijska svetilka), da ustvariš jasne svetle in temne prehode.

Koraki za izvedbo naloge

1. Opazovanje:

- Natančno pregledj tkanino in določi, kako svetloba ustvarja svetle, srednje in temne tone.
- Osredotoči se na obliko in smer gub ter na točke napetosti in mehko v tkanini.

2. Osnovna skica:

- Z rahlim pritiskom svinčnika zariši osnovne oblike gub.
- Uporabi dolge in tekoče črte.
- Ne pritiskaj premočno, saj boš kasneje linije (lažje) popravljaj.

3. Gradnja tonov:

- Začni s svinčnikom HB in označi najtemnejše dele (sence) ter najsvetlejši dele (poudarke).
- Postopoma dodajaj srednje tone s svinčnikom 2B.
- Za najsvetlejši predele pusti papir bel.

4. Mehkoba in senčenje:

- Da ustvariš mehko, zabriši prehode rahlo s prstom (ne pretiravaj, da ne bo risba videti meglena).
- Za ostrino na določenih delih, kot so točke napetosti v gubah, uporabi oster svinčnik.

5. Poudarjanje detajlov:

- Gnetilno radirko uporabi za odstranjevanje svinčnika in ustvarjanje svetlejših linij znotraj gub.
- Dodaj teksturo tkanine, če je to potrebno (črtkanje, drobni detajli).

Nasveti za uspešno izvedbo likovne naloge

1. Uporaba različnih svinčnikov:

- HB za osnovno skico.
- 2B za srednje tone.
- 4B in 6B za globoke sence.

2. Fokus na svetlobi in senci:

- Svetlobni prehodi naj bodo gladki.
- Kontrast med svetlobo in senco poudarja tridimenzionalnost.

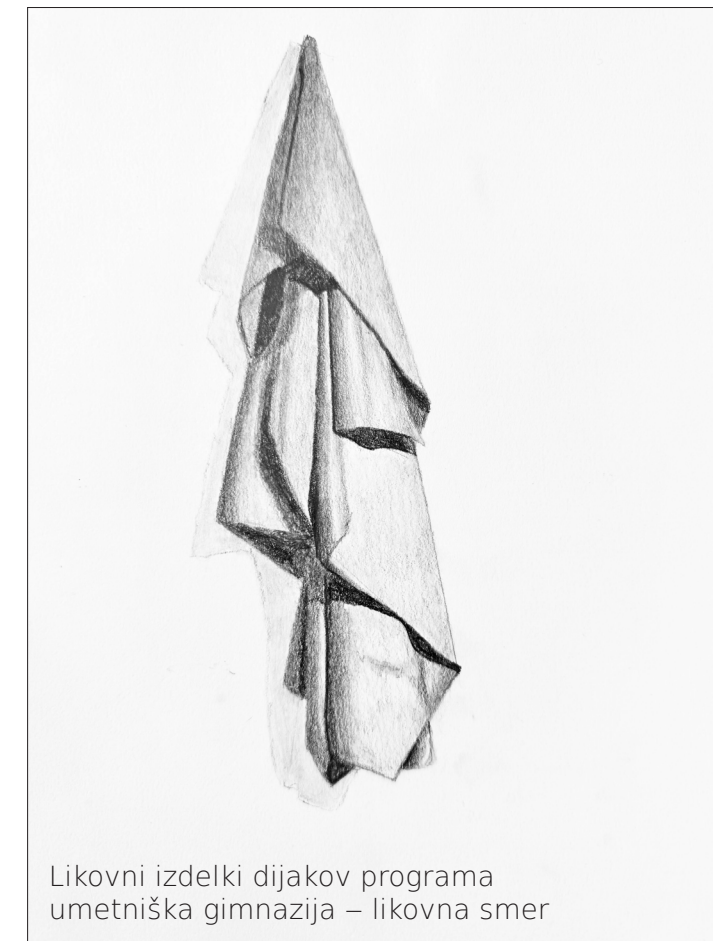
3. Ohrani naravni videz:

- Gube naj bodo mehke in tekoče, razen na točkah napetosti.

Kaja Rogina

Apolonija Rožanc

Likovni izdelki dijakov programa umetniška gimnazija – likovna smer

Miha Toman

Pia Amon

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

6. vaja

Motiv

V kot s svetlo sivimi stenami postavimo pisana jabolka (lahko tudi več različnih vrst sadja, a naj ne bo naslikano samo eno jabolko, ena hruška, pomaranča ...).

Tla, na katerem bo kompozicija postavljena, naj bodo temnejša (lahko na tla postavite tudi črn večji list). Kompozicijo osvetlimo tako, da na tla predmeti mečejo močno senco (pomagajte si z namizno svetilko).

Slikanje

Naslikati je potrebno večbarvne okrogle predmete. S svinčnikom na rahlo označimo, na tihožitju, meje med svetlobo in senco. Slikarski problem te vaje je v tem (glej spodnji primer), da je so objekti ponekod temnejši, drugod pa svetlejši. Hkrati so predmeti deloma osvetljeni in deloma v senci. Tihožitje je potrebno naslikati tako, da različni barvni lisi predstavljata isto barvo, enkrat na svetlobi, drugič v senci. Razlika med svetlobo in senco naj bo razločno vidna in je lahko zato lahko nekoliko večja, kot jo vidimo na modelu. Meja med svetlobo in senco naj bo ostrejša, kot jo vidimo na objektu. Ko slikamo detajle, ne smemo pozabiti na objekt kot celoto.

Naša naloga je narediti barvno analizo. Nevtralnemu okolje/ozadje ne vpliva na barvo jabolka, svetloba ozadja in tal pa vpliva na njegov senčni del, ki ga nekoliko osvetli. Ozadje je lahko naslikano v toplih ali hladnih tonih. Tonsko ga oblikujemo glede na osvetljenost objekta.

Cilji naloge

Opazujemo kako so videti zelene, rumene in rdeče barve na svetlobi in v senci.

Ozadje prikažemo z barvo, ki ustreza barvni celoti kompozicije. **Ko usklajujemo barve v svetlobi in senci, utrjujemo občutek za barvne intervale.**

Barbara Lipnik

Strokovno gradivo - primeri likovnih vaj

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Zala Vozelj

Neža Artnak

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

7. vaja

Kompozicija in načela likovnega reda v umetnosti

Vsak likovni izdelek je skupek, sestavljen iz več enot in delov (figur, ozadja, likovnih elementov, objektov ...), ki so razporejeni v končno celoto – **kompozicijo**. Na njeno obliko vplivajo tako izbira **formata**, **likovna tehnika** kot **vsebina motiva**.

1. **Prosta ali nevezana kompozicija** nima omejenega formata in je lahko delo več avtorjev, ki med sabo niso sodelovali oziroma so ustvarjali drug poleg drugega.
2. **Navpična ali vertikalna kompozicija** je običajno simetrična in toga (statična).
3. **Pasovno vezana kompozicija** je značilna za v trak razporejene prizore. Zadnje gledamo kot linearno zgodbo, ki ji sledimo v eno smer.
4. **Vodoravna ali horizontalna kompozicija** je vezana na krajinske prizore oziroma gledalcu odpira prostor v globino.
5. **Poševna ali diagonalna kompozicija** ustvarja na sliki dinamiko in poudarja gibanje figur.
6. **Trikotniška ali piramidalna kompozicija** ustvarja hierarhijo in stopnjevanje prizora z vrha navzdol ali obratno.
7. **Radialna kompozicija** stopnjuje prizor iz središča v obod kroga.
8. **Razpršena ali difuzna kompozicija** je sestavljena iz več središč, v katere lahko usmerimo pogled.
9. **Mimobežna kompozicija** je na videz obrezana na naključnih mestih, tako kot hitro izvedena fotografija. Napol prikazani deli motiva ustvarjajo v sliki suspenz oziroma nemirno pričakovanje.

Poznamo sedem organizacijskih načel likovnega reda:

1. **Razmerje ali proporc** je odnos med deli telesa, volumni objekta, merami slikovnega polja, formata ... V preteklosti so ljudje obsedeno iskali idealna razmerja za prikaz človeškega telesa ali izdelavo poslopij, orodij, prevoznih sredstev ...
2. **Ravnovesje** je odraz urejenosti in uravnoteženosti elementov v kompoziciji. Vizualno ravnovesje določa ali likovno kompozicijo dojemamo kot mirujočo (statično) ali kot spremenljivo (dinamično).
3. **Ritem** je ponazoritev časa, gibanja, ponavljajočega se vzorca v kompoziciji. Lahko je linearen, krožen, stopenjski ... Z njim stopnjujemo napetost, določamo poudarke in pomirjamo elemente v kompoziciji.
4. **Kontrast** je odnos med nasprotji (skrajnostmi) v likovnih elementih in spremenljivkah (svetlo-temno, veliko-majhno, blizu-daleč ...). Z njim poudarjamo napetost, razgibanost, dramatičnost v oblikah in motivih.
5. **Harmonija** označuje sožitje nasprotij in podobnosti. Povezujemo jo z ravnovesjem, skladnostjo, povezanostjo, funkcionalnostjo elementov.
6. **Dominacija** je stanje prevlade določenih likovnih elementov, spremenljivk, delov kompozicije nad preostalimi, ki so potisnjeni v drugi plan. Lahko ruši ali vzpostavlja harmoničnost, usmerja pozornost, določa hierarhijo ali pomembnost med deli kompozicije. Nastane kot nasprotje, izjema, poudarek, vodilo ... Je prva in najočitnejša stvar, ki jo opazimo pri sliki, kipu, dizajnu in arhitekturi.
7. **Enotnost** je načelo povezovanja vseh delov kompozicije v celoto na podlagi oblik, materialov, funkcionalnosti (namena), načina dela (sloga), idejne zasnove ... V kompleksnih sistemih je nujna za njihovo delovanje in praktični učinek. Enotnost je pogoj za doseg skupnega (višjega) cilja. Čeprav jo pogosto povezujemo z analitičnim oziroma načrtnim pristopom k ustvarjanju, jo lahko dosežemo tudi intuitivno, kot navdih.

Tomaž Pavšek

Neža Lesar

Nika Fridauer

Zala Kapitler

Eva Pušnik

Korina Ferčec

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

8. vaja

Motiv

V barvni kot postavimo kozarec, steklenico ali vrč. V predmet natočimo čisto malo vode. Barvni kot je lahko tudi v poljubnih barvah. Pri kompoziciji se izogibamo popolni simetriji.

Opazovanje

Steklen predmet ali vodo lahko vidimo samo zato, ker nista popolnoma prozorna, ampak svetlobo deloma posrkata, odbijeta ali lomita. Ko slikamo prozoren predmet, opazujemo, kako se skozenj kaže ozadje, saj nima barve. Ponekod je barva ozadja temnejša, drugod svetlejša, ponekod pa je zaradi zrcaljena okolja na površini stekla tudi spremenjena. Zanimiva je gladina vode, ki je zaradi loma svetlobe obarvana z barvo tal. Razen barv opazujemo tudi risbo (robovi kota), ki jo steklo ali voda deformirata ali lomita.

Slikanje

Naslikati je treba prozoren predmet, kar pomeni, da naslikamo, kako je skozenj videti ozadje. Predmet se ne sme stopiti z ozadjem, zato naslikamo barve, ki so za steklom, dovolj različne od okolja. Temnih ali svetlih obrob predmeta ne slikamo, tudi če jih na predmetu vidimo, rajši povečamo razlike med barvnimi lisami. Lome in deformacije robov ozadja, ki nastanejo zaradi prehoda svetlobe skozi steklo in vodo, poenostavimo ali povečamo. To je potrebno zato, ker predstavljajo bistveno karakteristiko pozornih predmetov, še posebno tekočin. Senca, ki jo meče steklen predmet, ima določene posebnosti. Če je posoda prazna, je senca temnejša ob robovih, če je v njej voda, pa v sredini. Voda namreč deluje kot zbiralna leča, zato nastane sredi temne sence zelo svetla lisa.

Odbleske na površini stekla naslikamo po temeljitem premisleku. Vsekakor ne naslikamo vseh, ki jih vidimo. Najbolje je naslikati en sam odblesk. Če jih naslikamo več, naj bo eden glavni, ostali pa mnogo šibkejši. Težimo k temu, da posodo naslikamo s čim manj barvnimi lisami. Vse, kar ni nujno potrebno, lahko sliki škodi.

Cilji vaje

Senzibilizacija pogleda: opazujemo barve ozadja in ne predmeta, ki je v bistvu neviden.

Razvijanje likovnega mišljenja: spoznavamo, da je predmet bolj prepričljivo prikazan, če ne naslikamo vsega, kar na njem vidimo. V tem primeru so to odbleski.

Mešanje barv: upoštevati je treba, da barvo ozadja spreminjata prehod svetlobe skozi steklo in odsev okolja na površini stekla.

Likovnanaloga naj bo narejena natančno in z veliko mero potrpežljivosti. Vaja je zelo pomembna za nadaljnji razvoj vašega slikarskega mišljenja, saj je pobrobno opazovanje ključ do uspeha v risarskem in slikarskem svetu.

Velikost lista - 50x70 cm (liste si lahko vzamete v šoli).

Likovni tehnika: akril

Format naj bo pokončen in temu seveda prilagodite tudi kompozicijo.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Gaja Kožuh

Nena Sovinc

Leon Lončarevič

Ines Gubenšek Rovšnik

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

9. vaja

Likovna naloga: Risanje prostora

Cilj:

- Opazovati in interpretirati značilnosti prostora, v katerem se nahajamo (npr. učilnico, hodnik, knjižnico ali katerikoli drug poznan prostor).
- Vaditi kompozicijo, perspektivo in uporabo svetlobe ter senc pri upodabljanju arhitekturnih elementov.
- Razvijati osebni pogled na vsakdanje okolje in ga kreativno izraziti.

Materiali:

- Risalni papir (lahko A3 ali A4, glede na razpoložljivost)
- Svinčik (lahko oglje ali barvice, če so na voljo)
- Radirka
- Barve (akrilne, vodene barve, tempera ipd.) in čopič, če želite dodati barvno noto

Potek naloge

Ura 1: Opazovanje in priprava skice

1. Opazovanje prostora:

- Pred začetkom si vzemite nekaj minut in si natančno oglejte prostor, v katerem se nahajate.
- Osredotočite se na pomembne elemente: arhitekturne detajle (okna, vrata, stene, tla), svetlobo, sence ter predmete, ki popestrijo okolje.

2. Načrtovanje kompozicije:

- Razmislite, kateri del prostora boste upodobili in kakšen bo vaš pogled (pogled iz vogala, ravno spredaj, z višje ali nižje perspektive).
- Predstavite si, kako boste razporedili posamezne elemente, da bo risba uravnotežena in zanimiva.

3. Izdelava osnutka:

- Na papirju rahlo narišite osnovno skico prostora.
- Uporabite lahkotne linije, da boste kasneje lažje popravljali oblike in dimenzije.
- Ne pozabite označiti osnovnih perspektivnih linij, ki vam bodo pomagale pri pravilni razporeditvi elementov.

Izvedba in dokončanje dela

1. Dodelava risbe:

- Na osnovi pripravljenega osnutka nadaljujte z natančnejšim risanjem.
- Posvečajte pozornost svetlobnim virom: kje pada svetloba, kako nastajajo sence in kako se spreminja intenziteta svetlobe v prostoru.
- Uporabite tehniko senčenja (lahkote in temnejše tone) za ustvarjanje tridimenzionalnega učinka.

2. Osebna interpretacija:

- Razmislite, kako lahko skozi svojo risbo izrazite tudi svoje čustveno doživljanje prostora.
- Lahko poudarite določene detajle, ki so vam posebej pomembni ali zanimivi, in jih ustvarite v večjem kontrastu.

3. Zaključek:

- Preglejte svoje delo in popravite morebitne netočnosti.
- Če imate še čas, dodajte detajle, ki bodo poudarili značilnosti prostora (npr. teksturo stene,

vzorke na tleh, refleksije svetlobe).

- Delo zaključite tako, da ga pripravite za predstavitev ali razpravo v razredu.

Dodatni nasveti

• Perspektiva:

Razmislite o uporabi enotečne perspektive (enega bežnega točkovanja), ki vam bo pomagala ustvariti občutek globine.

• Svetloba in sence:

Eksperimentirajte z različnimi tehnikami senčenja, saj so sence ključne za prikaz volumna in razdalj.

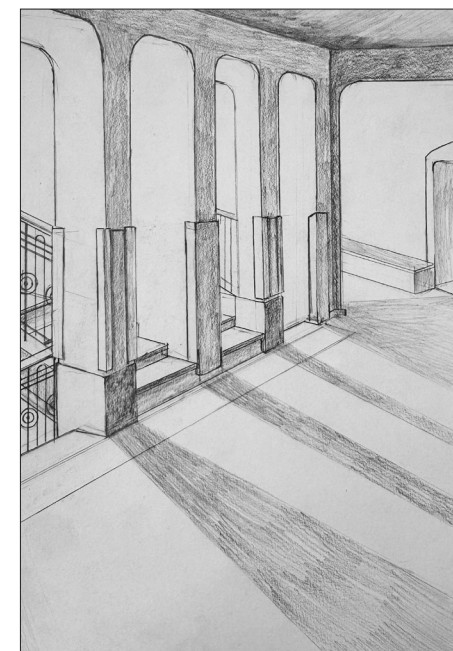
• Osebni pristop:

Ni pomembno, da risba zgleda popolno. Pomembno je, da v njej čutite in pokažete svoj pogled na prostor ter da se naučite opazovati drobne detajle.

Ta naloga vam bo pomagala, da se osredotočite na vsakdanje okolje in ga skozi likovno izražanje doživite na nov način.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Nina Kramar

Keira Di Rocco

Pia Krajnc

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

10. vaja

Naslov naloge
Barvna igra oblik in prehodov

CILJ NALOGE

1. Raziskovanje modulacije (postopnega prehajanja med barvnimi vrednostmi).
2. Ustvarjanje tihožitja, kjer poudarite oblike, linije in barve.
3. Poudarek na izrazu in harmoniji kompozicije.

Navodila za nalogo

1. Izbira motivov in oblikovanje kompozicije:
 - Dijaki izberite preprosto tihožitje (npr. sadje, vazo, steklenico, draperijo/tkanino, skledo ...).
 - Oblike poenostavite tako, da jih stilizirate v osnovne geometrijske oblike (krog, oval, valj).
 - Dodajate lahko informacije o predmetu (teksture, vzorce, črte), ki poudarijo karakter predmetov.
2. Uporaba modulacije
 - Pri barvanju/slikanju uporabite modulacijo za ustvarjanje prehodov:
 - a) Znotraj ene barve - od temnejšega do svetlejšega tona (monokromatski prehodi izbrane barve).
 - b) Med različnimi barvami - npr. prehodi med toplimi (rumena, rdeča) in hladnimi barvami (modra, zelena).
 - Barve naj služijo kot glavni izrazni element.
3. Ozadje in kontrast
 - Stilizirano/poenostavljeno ozadje naj dopolnjuje motive v ospredju (npr. abstraktni vzorci ali preprosti barvni prehodi).
 - Ozadje naj ne prevlada - kompoziciji naj doda le globino.
4. Tehnika
 - Akril na papirju.

LIKOVNA NALOGA OD VAS ZAHTEVA DVA IZDELKA

1. IZDELEK - TIHOŽITJE Z UPORABO MONOKROMATSKIH BARV
2. TIHOŽITJE Z UPORABO HLADNIH IN TOPLIH BARV (barvna perspektiva)

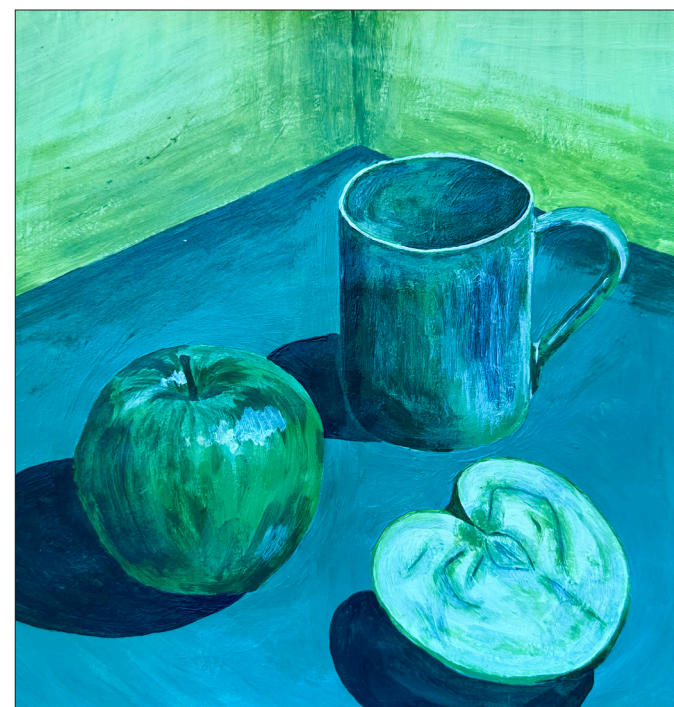
Izdelka naj bosta narejena na dva formata v velikosti 29,7 X 29,7 cm (naredite kvadrat iz A3 šelešamerja).

IZOBRAŽEVALNI NAMEN/CILJ

- Razumevanje in uporaba modulacije in monokromatskega slikanja kot izraznega sredstva.
- Razvijanje občutka za kompozicijo, barvo in sodobni likovni jezik.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Mojca Brumen

Naja Škrabar

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

11. vaja

Barvna ekspresija

Ekspresivno vrednost barv je raziskala in razvila predvsem moderna umetnost, ne smemo pa pozabiti tudi na tradicionalne umetnosti, predvsem ljudske in plemenske, kjer najdemo izjemne primere ekspresivno uporabljenih barv pri oblikovanju obrednih mask in oblačil, pri kulturnih predmetih in upodobitvah božanstev ter pri gledaliških uproizoritvah, predvsem lutkovnih in plesnih.

Ekspresija

Ekspresija je izraženo notranje doživetje. Stanja žalosti, veselja, jeze, razočaranja, sreče ..., se odražajo na človekovem obrazu, v glasu in kretnjah, skratka v celotni govorici telesa. Tako postane notranje doživetje vidno tudi navzven. Če so določena čustvena stanja stalna in del človekovega temperameta, se lahko pokažejo tudi v načinu oblačenja in opremi bivališč, posebno pa izstopajo pri izbiri barv. Izkaže se, da določenim duševnim stanjem ustrezajo določene barve. Barve niso ekspresivne same po sebi. Modra barva, na primer, ne izraža duševnega stanja umirjenosti, ampak sama deluje pomirjajoče. Slikar pa modro barvo lahko uporabi tako, da predstavlja umirjenost in poduhovljenost. Ekspresivna ni barva, ampak to, kar z njo doseže slikar. Barve imajo le določene lastnosti, ki to omogočajo.

Ustvarjalec z bavo ne izraža svojega trenutnega duševnega razpoloženja, čeprav se v posameznih primerih dogaja tudi to. Večinoma so barve na ekspresiven način uporabljene **premišljeno in načrtno**. Slikar barve proučuje, raziskuje njihove potenciale in dognanja uporabi v ustvarjalnem procesu. Cilj ekspresivnega umetniškega dela je, da pri gledalcu vzpodbudi intenzivno doživljanje oz. doživetje, ne pa izražanje duševnega življenja umetnika, čeprav vsak umetnik črpa iz svojega temperameta in življenjskih izkušenj.

Ekspresivne barve

Izrazno vrednost in pomen imajo barve samo v človekovi kulturi. Ekspresiven učinek jim da človekova duhovnost. V naravi barve niso ekspresivne, ampak samo sporočilne. Živali, ki se v praitvenem obdobju živo obarvajo, s tem ne sporočajo svojih ljubezensko-romantičnih čustev, ampak le nakazujejo, da so godne za parjenje. Meje med sporočilnostjo, ekspresijo in simboliko barv pa so zabrisane, saj se v stvarnosti ti vidiki barvnih učinkov prepletajo.

Človek je v barvah zmožen videti še kaj drugega kot samo njihovo raznolikost. Zdi se mu prijetne ali običajne, tople ali hladne, nežne ali živahne ... V njih prepoznava svetlobo, mrak, živahnost, mir, bližino, daljavo ... Nekatere so vesela ali živahne, druge svečane, tretje vznemirjive itd. Barve izrazno niso enoznačne, ekspresivnih vrednosti pa jim ne moremo poljubno pripisovati, ampak jih je treba odkrivati.

V sodobnem slikarstvu se ekspresivna raba barve veže na ekspresionizem, slikarsko smer v začetku 20. stoletja. Ekspresionisti so tematiko za svoje slike iskali v takratnih družbenih razmerah pred in med prvo svetovno vojno ter po njej. Upodabljali so človeške stiske in travme pa tudi grozote vojne, zato so njihove barve hladne, temačne, kontrastne ali pa kričeče.

Ko govorimo o ekspresivnih barvah, ne mislimo na tiste, ki bi izražale spokojnost, lepoto ali srečo, pač pa take, ki **merijo na konflikt**, grozo ali eksestencialno stisko. Tega pač ni mogoče izraziti z barvami, ki so v skladu z navkom o barvni harmoniji. Barvna ekspresija temelji na disharmoniji, na **barvnih in tonskih nasprotjih**. **Pomagamo si lahko z naukom o bavnih kontrastih, vendar je treba iskati lastne in drzne rešitve.**

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Teme za ekspresivno slikanje:

MELANHOLIJA, DEPRESIJA, EROTIKA, SAMOPODOBA, STRAH, JEZA, UTESNJENOST, ODNOSI, STRES, DRUŽBA, ZASANJANOST, ISKANJE SAMEGA SEBE, PRENASIČENOST, MEDIJI, SODOBNE TEHNOLOGIJE, IZDAJA, ZAUPANJE, LJUBOSUMJE, ZAVIST, DUŠEVNO ZDRAVJE ...

Navodilo za izdelavo naloge

Na format A3 naslikajte ekspresivno sliko, upoštevajoč navodila na sprednji strani. Izberite si temo (lahko tudi takšno, ki ni zapisana med danimi predlogi) in na to temo slikajte na ekspresionističen način. Pri tem upoštevajte svoje občutke ter kako se počutite »trenutno« ob razmišljanju o temi, problematiki, stanju ..., ki ste si ga izbrali. V sliko lahko vključite tudi kakšno besedo. Vsekakor na tej nalogi upoštevajte zakonitosti likovne tehnike, ki si jo boste izbrali.

Na hrbtni strani zapišite ime in priimek, naslov likovnega dela in delo v parih stavkih opišite.

Lara Ocvirk

Neli Zlatoper

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Aneja Butinar

Nina Šafranko

Zala Slapnik

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 2. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

12. vaja

Barva in slikanje po modelu

Slikanja po modelu ne smemo enačiti s figurativnim slikarstvom nasploh. Slikanje neposredno po modelu je v zgodovini slikarstva relativno mlado in tudi sicer redko. Povsem se je uveljavilo šele z realizmom in impresionizmom v 19. stoletju. V drugih obdobjih so slikarji po modelu le skicirali in slikali študije ali pa samo posamezne figure, draperije ali obraze, ne pa slike kot celote. Slikanje po modelu je nepogrešljivo pri uvajanju v veščino slikanja. Pri tem slikanju se slikarski problemi barv nanašajo na konkretne barve v naravi, zato ni težko oceniti, ali je cilj vaje dosežen. Pri študijskem slikanju po naravi se slikar privadi slikaskemu delu, nujni doslednosti in natančnosti, daj je cilj, ki ga mora doseči jasen in enoznačen.

Barvni intervali

Interval je stopnja različnosti med dvema sosednjima barvama. O barvnem intervalu govorimo samo v okviru posamezne dimenzije barve. Gre torej za razliko v svetlosti ali nasičenosti iste barve in za spremembo barvnosti (od rumenozelene do modrozelenene, od rdečeoranžne do rumenooranžne ...). Barvnemu intervalu pravimo tudi **barvni proporc.** Pri slikanju so intervali razlike med sosednjimi barvnimi lisami, večinoma pomembnejši od barv samih. Naša vizualna percepcija je namreč usmerjena v zaznavo razlik med sosednjimi ploskvami. Tam, kjer ni svetlobnih ali barvnih razlik, ni kaj zaznati. Tudi naša predstava stvarnosti je utemeljena na teh razlikah, zato zlahka prepoznamo, kdaj se slikar približa običajnim barvnim in svetlobnim intervalom določenega motiva. Slikar lahko te intervale tudi poveča ali pomanjša in s tem izziva gledalčevo percepcijo. Tudi na ta način lahko gradi svoj slikarski izraz in stil.

Lokalna barva

Lokalne barve so barve predmetov ali njihovih delov. To so barve oblačil, gumbov, cvetov ..., skratka barve, ki so značilne za posamezne predmete, objekte in pojave. Lokalne barve so stalne lastnosti predmetov, zaznamo pa jih po zaslugi **barvne konstance.** To pomeni, da vidimo značilno barvo določenega predmeta glede na to, kakšna je v **trenutnih** okoliščinah.

Modelirana barva

Modeliranje barve je povezano z risbo. Z modeliranjem barve risbo senčimo in tako prikazujemo telesnost naslikanih predmetov. **Lokalne barve modeliramo tako, da jih svetlimo z belo in temnimo s črno barvo.** Modelirano barvo **vidimo na motivu in jo pri slikanju posnemamo.** Modeliranje barve je značilno za slikarstvo, ki temelji na realistični akademski risbi. Na ta način so slikarji barvo uporabljali vse do modernega slikarstva. Slikarji, ki se odločijo za tak način slikanja, slikajo z barvno modelacijo tudi danes.

Modulirana barva

Modulacija pomeni premeno, **preskok na drugo raven**, v dolgo modaliteto ali lestvico. Pri moduliranju barve gre za preskok med **toplim in hladnim barvnim ključem.** Barvna modulacija zato gradi predvsem na **toplo-hladnem kontrastu in je utemeljena na dejstvu, da se zdijo tople barve svetle in bližje, hladne pa senčne in bolj oddaljene.** Za modelacijo je značilno slikanje z barvnimi lisami brez kontinuiranih prehodov med posameznimi toni in barvami, to pa zato, ker je tu poudarek na barvi, barva pa pride najbolj do izraza na homogeni ploskvi. Z modulacijo se barve aktivirajo, poveča se njihova barvna moč, ker se tople in hladne med seboj krepijo.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Barbara Lipnik

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

13. vaja

LIKOVNA NALOGA: Slikanje tihožitja

Tematsko izhodišče:

Opazovanje in interpretacija aranžiranega tihožitja (rože, tkanine, vaza, draperija) skozi stilizirane oblike in lazurne nanose barv.

Likovni cilji:

- razvijanje občutka za barvno harmonijo in načela likovnega reda (ravnotežje, ritem, kontrast, poudarek),
- uporaba lazurnih nanosov za ustvarjanje občutka globine in mehkode,
- oblikovanje stiliziranih ali poenostavljenih oblik, ki izražajo atmosfero in likovno poetičnost,
- prehod iz realističnega opazovanja v likovno interpretacijo.

Tehnične zahteve:

Podlaga: rjavi risalni papir ali tonirani papir (za kontrast z lazuro).

Medij: akrilne barve (redčene z vodo za lazurne nanose).

Format: A3 ali večji.

Najprej svetel pod slikarski nanos za definiranje kompozicije, nato platenje barv z lazurnimi nanosi.

Likovna navodila:

Postavi lastno tihožitje (vaza z vejicami cvetja, tekstil, barvna draperija, miza) ali si pomagaj s fotografijami. Najprej skiciraj kompozicijo z belo ali svetlo akrilno barvo.

Gradnjo slike nadaljuj z lazurnimi plastmi – naj barva nežno prehaja ena v drugo.

Poudari ritem in kompozicijsko dinamiko z barvnimi poudarki ali kontrastom med toplimi/hladnimi barvami.

Oblike naj bodo stilizirane – ne upodablaj vsega realistično, temveč skušaj ujeti bistvo (linijo, barvno liso, teksturo).

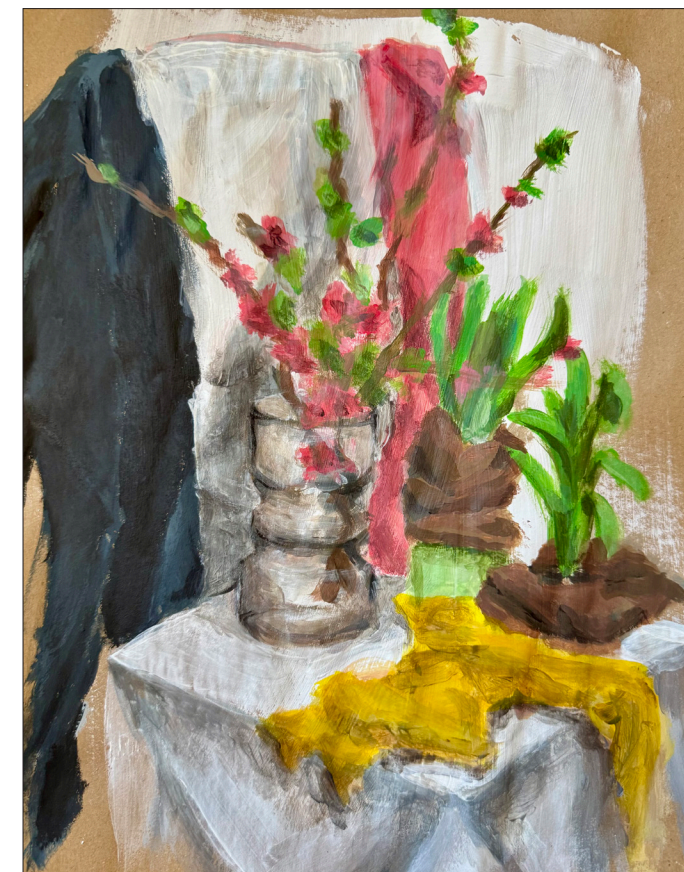
Sliko zaključi z oceno barvne harmonije in uravnoveženosti vseh likovnih elementov.

Poudarki pri ocenjevanju:

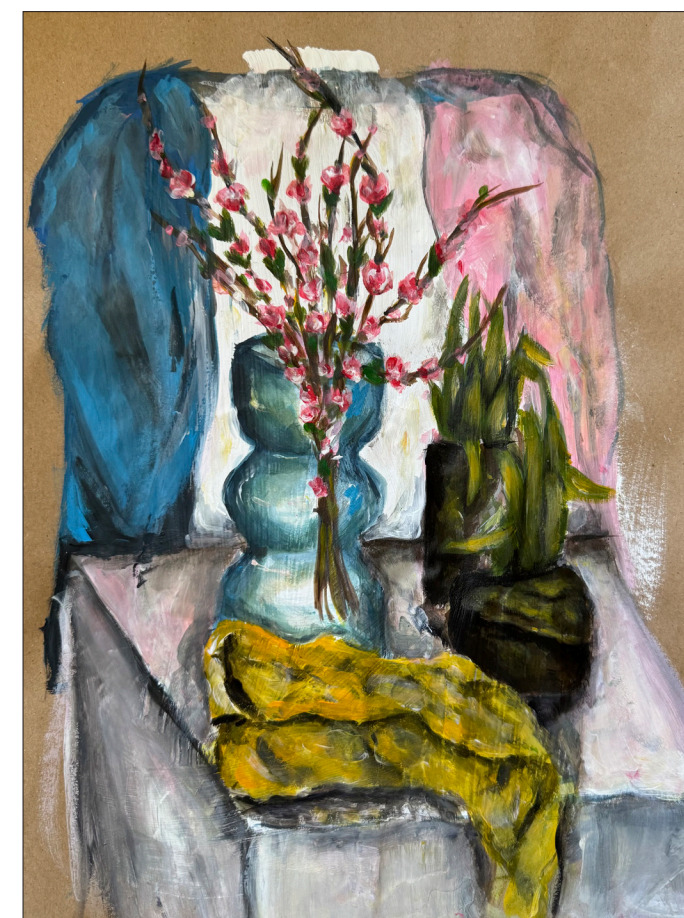
- izraznost kompozicije (ravnotežje in ritmična razporeditev elementov),
- uporaba lazurne in prehodi med barvami,
- sposobnost poenostavljanja oblik in hkrati ohranjanje likovne celovitosti,
- likovna atmosfera slike in občutek za barvno usklajenost.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Nina Kramar

Leon Lončarevič

Mojca Brumen

Ines Gubenšek Rovšnik

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE
UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

Delovni list za dijake, ki se navezuje na 13. vajo

1. OPIS KOMPOZICIJE

Kaj si izbral/-a za tihožitje? Opiši elemente, ki jih vsebuje tvoja kompozicija (npr. vaza, rože, tekstil, draperija itd.):

2. NAČRTOVANJE BARVNE HARMONIJE

Katere barve si izbral/-a za osnovno barvno shemo? Zakaj? (npr. toplo-hladno, komplementarno, analogno...)

3. PRISTOP K LAZURNEMU NANOSU

Kako si nanašal/-a barvo? Katere plasti so nastale in kako si ustvarjal/-a prehode?

4. POENOSTAVLJANJE OBLIK

Katere dele si poenostavil/-a? Zakaj? Kako to vpliva na celotno kompozicijo?

VPRAŠANJA ZA REFLEKSIJO (analiza po koncu naloge)

Kaj ti je bilo v tej nalogi najbolj zanimivo ali izzivalno?

Kako si se odločal/a za barvne poudarke in kontraste?

Kako se tvoja slika razlikuje od realnega pogleda na tihožitje?

Kaj bi naredil/a drugače, če bi nalogo ponovil/a?

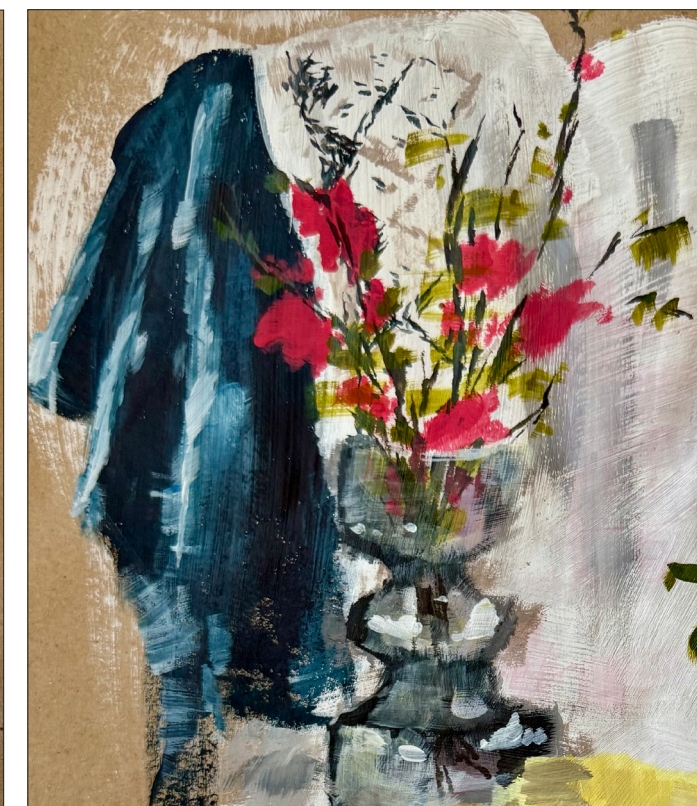
Kako bi opisal/a vzdušje oziroma atmosfero svoje slike?

Kriteriji vrednotenja/ocenjevanje (6. vaja)

Kriterij	Odl (5)	Pdb (4)	Db (3)	Zd (2)
Kompozicija	Izvirna in uravnotežena; jasno upoštevanje načel likovnega reda	Kompozicija je uravnotežena, vendar manj izvirna	Osnovna kompozicija je razumljiva, a nerazvita	Kompozicija je nerazumljiva ali kaotična
Barvna harmonija	Zelo usklajena uporaba barv; prepoznavna barvna shema in premišljeni kontrasti	Barve so večinoma usklajene, manj izrazita barvna logika	Barve so prisotne, a med seboj neusklajene	Barvna uporaba je naključna in zmotna
Uporaba lazurnega nanosa	Vešče slojevito nanašanje barve; vidna globina in prosojnost	Prisotno plastenje barv, vendar manj izrazito	Le delno upoštevan lazurni pristop	Ni vidne uporabe lazurnega nanašanja
Stilizacija oblik	Zavedna poenostavitev; likovno zanimiv pristop k formam	Prisotna stilizacija, a nekoliko nesistematična	Le manjša odstopanja od realnosti	Oblike so preveč realistično ali nejasno prikazane
Likovni izraz in atmosfera	Zelo močan likovni vtis; slika izraža občutje ali atmosfero	Prisotna likovna celovitost	Slika je nevtralna, brez posebnega izraza	Delo ne izraža nikakršne vsebinske ali estetske kvalitete
Refleksija in analiza (delovni list)	Natančno, poglobljeno razmišljanje o lastnem delu	Jasno opisana opažanja	Površna analiza	Pomanjkljivo ali neizpolnjeno

Ana Ema Jakop

Ana Ema Jakop

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

14. vaja

LIKOVNA NALOGA: UTRIP UJETEGA TRENUTKA V PROSTORU

Tehnika: risba s tušem ali črnim flomastrom + akvarel

Medpredmetno povezovanje: risanje in slikanje ter likovna teorija

CILJI

- Opazovati in interpretirati arhitekturni prostor ter atmosfero kraja,
- razvijati risarske spretnosti (linija, proporci, tekstura ...),
- spoznati osnovne zakonitosti perspektive in barvnega izraza,
- zabeležiti utrip trenutka – človeško prisotnost ali dogajanje v prostoru,
- uporabiti akvarel kot izrazno sredstvo za vzdušje in barvno harmonijo.

NAVODILO ZA DIJAKE

- Izberi arhitekturni prostor, ki te nagovarja – to je lahko stara ulica, trg, пристanišče ali notranje dvorišče.
- Naredi skico s tanko risbo (črn tuš/flomaster).
- Osredotoči se na: prostorsko razporeditev (hiše, poti, stopnice), značilnosti fasad, okna, detajli (kamnita tekstura, polkna ipd.), elemente, ki dajejo vtis življenja (oseba, svetilka, roža, terasa...).
- Z akvarelom dopolni risbo. Ne barvaj vsega enakomerno – uporabi barvo za vzdušje (jutro, popoldne, tišina, živahnost).

Naslov dela naj izraža občutek kraja (primer: Tiho jutro v Piranu, Koraki med zidovi, ipd.)

LIKOVNO-TEORETIČNI POJMI

Prostor: prednji, srednji in zadnji plan

Perspektiva: enobežnična perspektiva

Barva: tople in hladne barve, (ne)nasičenost, transparentnost (akvarel), lazurno nanašanje plasti barve.

Linija: izrazna risba, občutek za teksturo

Lan Oset

Strokovno gradivo - primeri likovnih vaj

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Klara Šergon

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

15. vaja

MEDPREDMETNO SODELOVANJE MED GLASBO TER RISANJEM IN SLIKANJEM

Eden ključnih pogojev za kakovostno izvedbo medpredmetnih povezav je smotrno načrtovanje. Načrtovanje je nujno potrebno za doseganje kakovostnih učnih ciljev. Medpredmetno sodelovanje prav tako spodbuja aktualne miselne veščine 21. stoletja: ustvarjalno in kritično mišljenje, problemsko mišljenje in veščino sprejemanja odločitev (Rutar Ilc in Pavlič Škerjanc, 2010). Eden večjih izzivov za učitelje predmetov je dejstvo, da se zelo redko zgodi, da bi se vsebinski sklopi ujemali do te mere, da bi se predmeta v nekem trenutku šolskega leta enostavno dopolnila in si izmenjala različne poglede na isto vsebino ali čas, v katerem je nek dogodek nastal. Izrazito ukalupljenega toka podajanja snovi pa bi ne smeli pavšalno jemati kot oviro, temveč kot kreativni izziv, kako povezati na videz nepovezano.

Ena takšnih uspešnih medpredmetnih povezav je novembrska bogatitev vsebin učnih načrtov strokovnega predmeta risanje in slikanje ter splošnoizobraževalnega predmeta glasba v 1. letniku umetniške gimnazije – likovne smeri. Pri risanju in slikanju dijaki spoznavajo barvne kontraste kot eno temeljnih likovnih prvin in osnovo likovnega izražanja, pri glasbi pa človeški glas in glasbila kot temeljna orodja glasbenikov, s katerimi dobiva zvok tisto vsebino, ki mu daje umetniške atribute. Pri načrtovanju te dejavnosti je bilo moč ugotoviti veliko skupnih stičišč za likovno-glasbeno ustvarjanje. Kot produkt tovrstnega sodelovanja sta nastala dva konkretna izdelka: seminarska naloga pri glasbi, v kateri so dijaki raziskovali zvočne kontraste posameznih glasbil ter jih kasneje tudi, na podlagi ugotovitev, likovno upodobili pri strokovnem predmetu risanje in slikanje. Nastali so izjemni likovni izdelki, s katerimi so dijaki, s priložnostno razstavo, nagovorili tudi širšo javnost.

GLASBA TER RISANJE IN SLIKANJE Z ROKO V ROKI

V srednješolskem kurikulumu je mogoče kulturno-umetnostne vsebine povezati na različne načine. Na Gimnaziji Celje - Center se nam zdi ključno medpredmetno povezovanje, ki kot celosten didaktičen pristop zahteva poglobljeno in sistematično načrtovanje, vključuje pa strokovne delavce različnih predmetov. Ustvarjalno delavnico pri risanju in slikanju je moč nadgraditi s predmetom glasba. V začetku načrtovanja je bilo potrebno določiti cilje tovrstnega sodelovanja. Prvi cilj sodelovanja je bil, da dijaki o inštrumentih razmišljajo skozi barvito prizmo likovne umetnosti in to izkušnjo kasneje prenesejo na glasbeno področje. Drugi pa ta, da dijaki ustvarijo likovne izdelke na podlagi katerih bodo kasneje, v obliki seminarske naloge, predstavili teoretična in praktična izhodišča o izbranem inštrumentu.

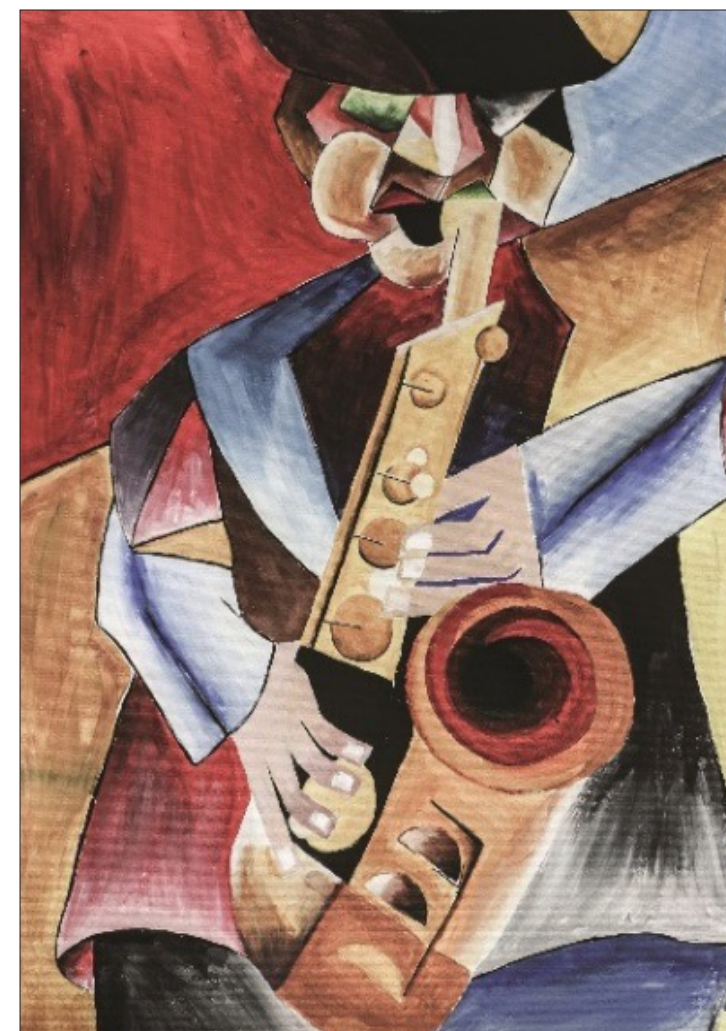
Vsak dijak si je na začetku delavnice izbral glasbeni inštrument. Pri pouku glasbe so dijaki inštrumente in njihovo vlogo podrobno spoznali. Inštrumente so poslušali v avtentičnih »okoljih« (orkester, komorna zasedba, eksperimentalna glasba idr.), kjer se ta glasbila najpogosteje (z) najdejo. Videno in slišano so najprej postavili v prostor in čas (renesansa, barok, rokoko idr.) ter izkušnje primerjali s sodobnim časom. Prav tako so ugotavljali kje vse se klasični inštrumenti

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

pojavljajo pri sodobni/pop glasbi. Dijaki so navdušeno sprejeli vse ugotovitve in novo pridobljeno znanje z zavedanjem, da brez glasbene preteklosti glasbe danes takšne kot jo poznamo ne bi bilo. Sledila je samostojna priprava seminarske naloge. V seminarsko nalogo so dijaki morali vključiti kratek zgodovinski del (razvoj glasbila) in opis glasbila ter njegove rabe. Vso novo znanje, ki so ga pridobili o izbranem inštrumentu s pripravo seminarske naloge, so kasneje prenesli na strokovni predmet risanje in slikanje.

Pri predmetu risanje in slikanje so najprej morali inštrumentu določiti subjektivno likovno barvo zvoka, ki ga ta oddaja. Nato so morali zvoku pripisati čustva, ki jih občutijo ob poslušanju inštrumenta. Ta čustva so morali prikazati z barvo in barvnimi kontrasti. Sledilo je likovno ustvarjanje na načelu pravil kubističnega prikazovanja predmetov. Dijaki so podrobneje spoznali načela kubističnega slikanja in glavne predstavnike tovrstnega umetniškega udejstvovanja. Gre za prikazovanje predmeta iz več različnih kotov hkrati na slikovni površini.

Neli Zlatoper

Nel Jelenski

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE
UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

16. vaja

Avtoportret

CILJI

- Razvijanje natančnega opazovanja in razmerij,
- uporaba mreže kot pripomočka za prenos fotografije v risbo,
- urjenje koncentracije in potrpežljivosti pri risanju detajlov,
- razumevanje gradacije tonov in sencenja,
- izražanje značilnosti osebnosti skozi avtoportret.

PRIPOMOČKI:

- Portretna fotografija lastnega obraza (čelni pogled, brez filtrov),
- prozorna folija ali papir z mrežo (enake kvadrate: npr. 2x2 cm),
- svinčniki različnih trdot (HB za mrežo, 2B-6B za risbo).

POTEK DELA

PRIPRAVA MREŽE

Natisni ali nariši mrežo čez svojo portretno fotografijo.

Na risalni list nariši mrežo z enakim številom kvadratkov - uporabi tanko risbo (HB svinčnik).

PRENOS OBLIK

Kvadratega za kvadratom prenašaj obrazne značilnosti (linije, položaj oči, nosu, ust, las...) na risalni list.

Osredotoči se na razmerja in oblike, ne podrobnosti.

SENČENJE

Ko je risba osnovnih oblik končana, začni s sencenjem.

Opazuj svetlobo, sence, prehode, temne in svetle dele.

Sencenje naj bo postopno, s plastenjem in prehajanjem tonov.

ZAKLJUČEK

Odstrani mrežo (lahko jo zbrišeš ali integriraš v ozadje).

Ocenjuj celotno risbo - kje je izraz, kako si upodobil/a značaj?

LIKOVNI POJMI S KATERIMI SE DIJAKI PRI NALOGI SEZNANIJO

- proporci obraza,
- razmerja delov (oči-nos-usta-brada),
- tonsko modeliranje,
- svetloba in senca,
- tekstura las, kože, oči ...

VPRAŠANJE ZA DIJAKE ZA REFLEKSIJO

Kaj ti je predstavljalo največji izziv?

Kako ti je mreža pomagala pri risanju?

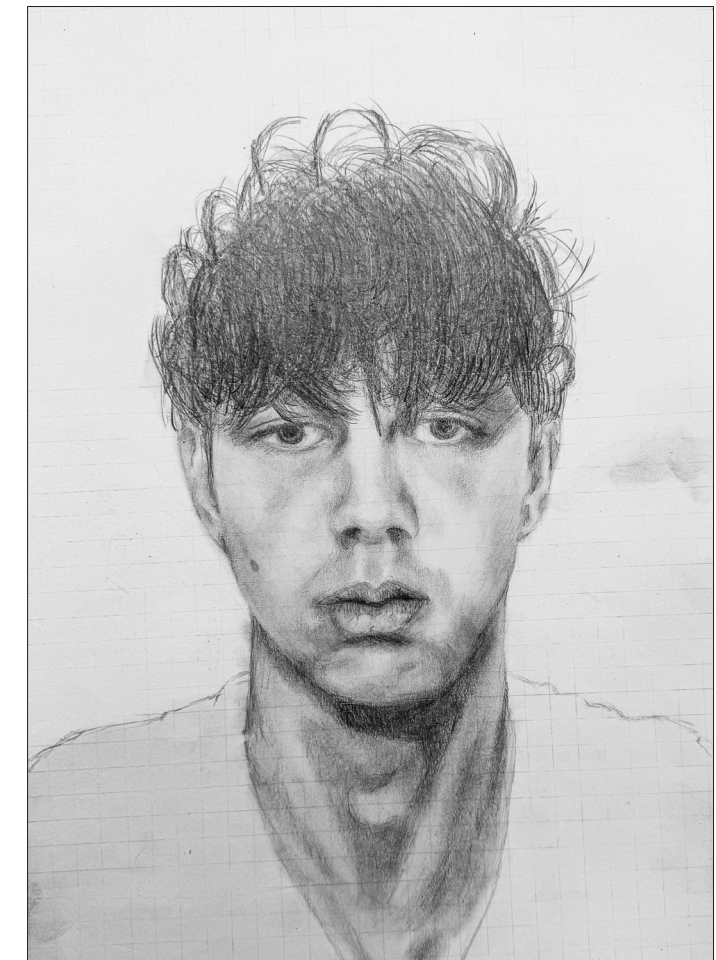
Kako si se lotil/a sencenja in katere dele si najbolj uspel/a prikazati realno?

Bi svoj portret prepoznal/a tudi brez fotografije?

Tjaša Križan

Lan Oset

Eva Herlah

Ema Koprivc

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

17. vaja

KROKI

CILJI

- Razvijati opazovanje človeške figure in gibov,
- ustvariti spontano, hitro risbo, ki ujame pozo, odnos, utrip trenutka,
- vaditi risanje brez podrobnosti, z iskanjem osnovnih oblik in proporcev,
- spodbuditi risarsko sproščenost, zaupanje v risbo iz opazovanja.

POTEK DELA

- Oglej si figure v razredu (sošolci, učitelj, osebe v različnih pozah).
- Uporabi kratek časovni okvir za risbo (npr. 30 sekund, 1 minuta, 2 minuti).
- Osredotoči se na osnovno držo, linijo gibanja in telesni odnos.

Risanje več figur/portretov na enem listu

Uporabi različne pristope: linija, senčenje z enim gibom, enotni ton, hitri kontrasti.

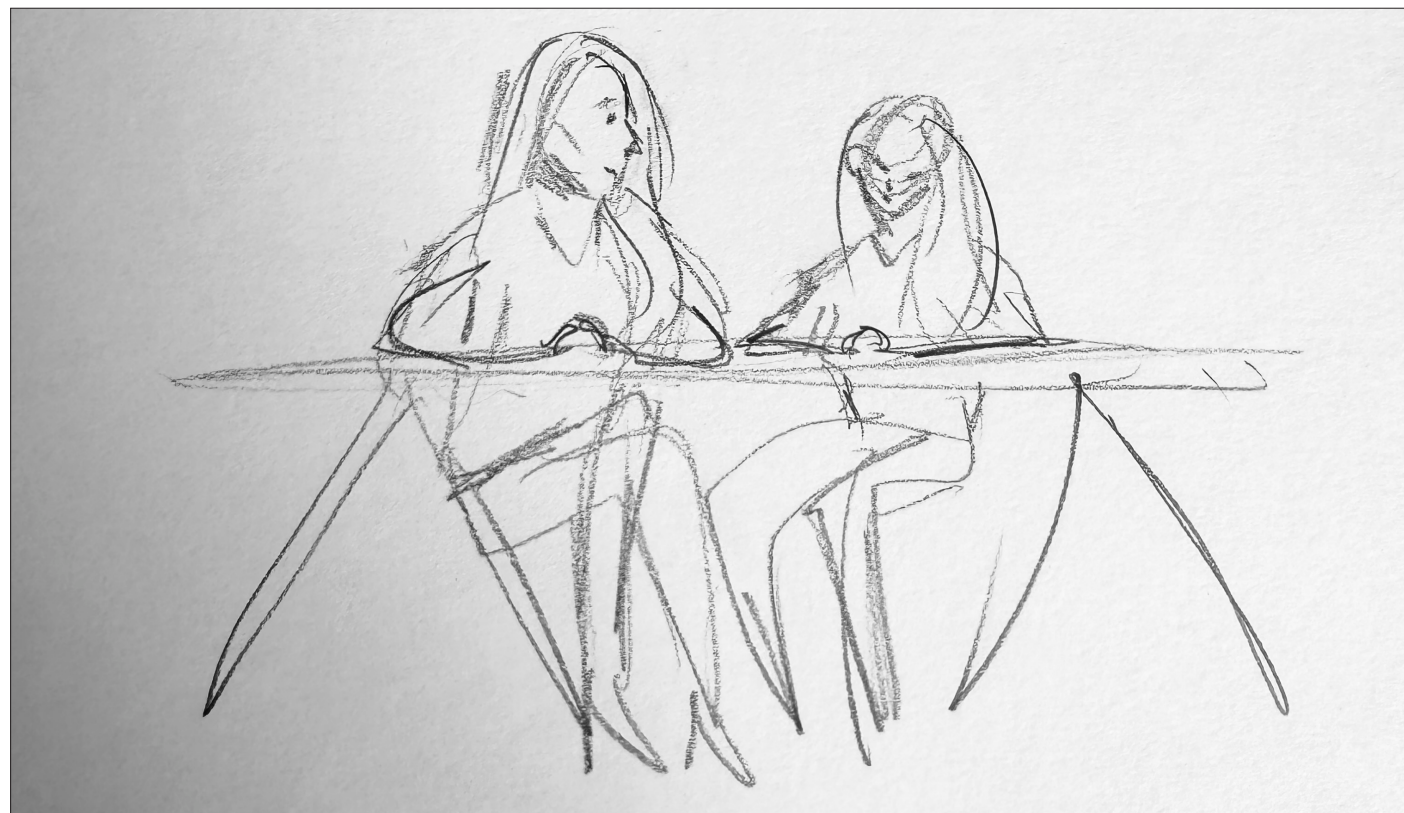
Analiza in izbor

Izmed vseh skic izberi 1-2 risbi, kjer si najboljše ujel/a gib, proporce ali izraz figure. Lahko jih dodatno poudariš z nežnim senčenjem ali barvnim poudarkom.

LIKOVNI POJMI, S KATERIMI SE DIJAKI PRI USTVARJANJU NALOGE SREČUJEJO

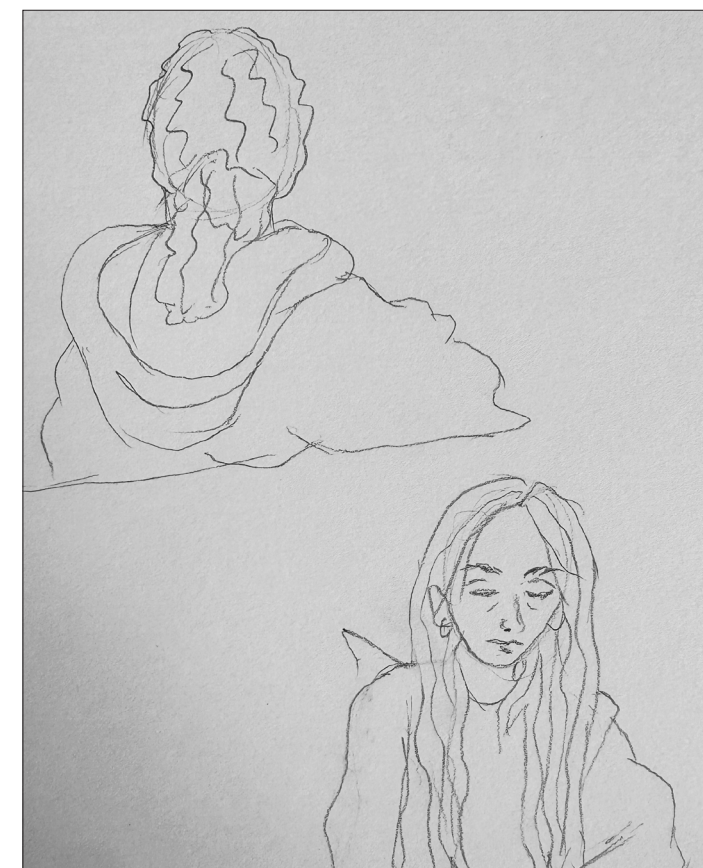
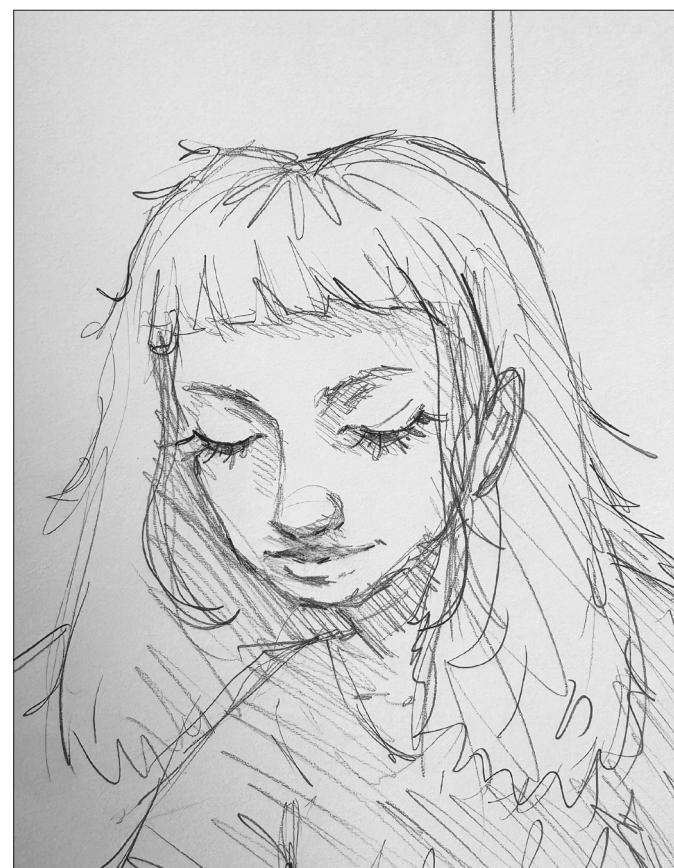
- Linija (ekspresivna, skicirana, sproščena),
- proporci figure,
- ujet trenutek (gesta, pojava, gib),
- kompozicija figure v prostoru.

Larisa Jurovič

Strokovno gradivo - primeri likovnih vaj

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Ana Ema Jakop (vse štiri risbe)

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE
UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

18. vaja

NASLIKAJ SVOJ MODNI STIL

CILJI

- Upodobiti osebni modni slog na sproščen in izrazno likoven način,
- razvijati občutek za barvno skladnost, ritem in kompozicijo,
- razmišljati o identiteti, izrazu in pomenu oblačenja,
- opazovati in slikarsko upodobiti detajle (čevlji, hlače, nogavice, dodatki).

NAVODILA ZA DELO

- Opazuj svoj način oblačenja – kako nosiš hlače, krila, čevlje? Kakšni so vzorci, materiali, barve?
- Na list nariši sebe od pasu navzdol – lahko stojiš, sediš, hodiš, skačeš, plešeš ...
- Uporabi živahne, sproščene barve in slikaj sproščeno.

Razmisli o spodnjih vprašanjih

Kaj tvoj stil pove o tebi? Kaj pomeni »modno« zate?

Zraven slike (na hrbtno stran ali list ob sliki) napiši kratek zapis: Zakaj si se odločil/a za tak način oblačenja? Se oblačiš po modi, udobno, uporniško, nostalgčno ...?

LIKOVNI POJMI S KATERIMI SE DIJAKI PRI TEJ NALOGI SEZNANIJO

- Barvna harmonija,
- ritem in ponavljanje oblik (npr. črte, vzorci, vezalke),
- kompozicija,
- stilizacija (poenostavitev oblike za večji učinek).

Maša Turšič

Neli Štalekar

Eva Zevnik

Nika Šolinc

Larisa Jurivič

Maja Šalamon

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE
UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

19. vaja

ŠTUDIJSKA RISBA TORZA

CILJI

- Razvijanje natančnega opazovanja človeške figure (torzo: trup brez glave in udov),
- razumevanje proporcev in anatomskih oblik,
- obvladovanje sencenja in tonskega modeliranja,
- usvajanje prostorske umestitve figure (linije ozadja, podstavek itd.)

NAVODILA ZA DELO

Kompozicija

Na list najprej rahlo skiciraj celotno kompozicijo – torzo naj bo uravnotežen in postavljen sredi formata.

Upoštevaj osnovne vodilne linije in simetrične osi.

Konstrukcija figure

S preprostimi oblikami (oval, valj, krog) zgradi osnovno obliko trupa. Označi ramena, prsni koš, pas, medenico in rahlo nakazuj simetrijo.

Detajli in struktura

Natančno opazuj gube, mišice, rebra, ključnico – kar kip poudarja. Ne riši »po spominu«, temveč skozi analitično opazovanje.

Sencenje in plastenje tonov

Z mehkim svinčnikom ali ogljem stopnjuj temne in svetle dele. Opazuj, od kod pada svetloba – poudari volumen z mehkim prehajanjem svetlo-temnega.

Ozadje

Po želji rahlo nakaži okolico, podstavek ali senčno linijo, ki podpira volumen.

LIKOVNO-TEORETIČNI POJMI

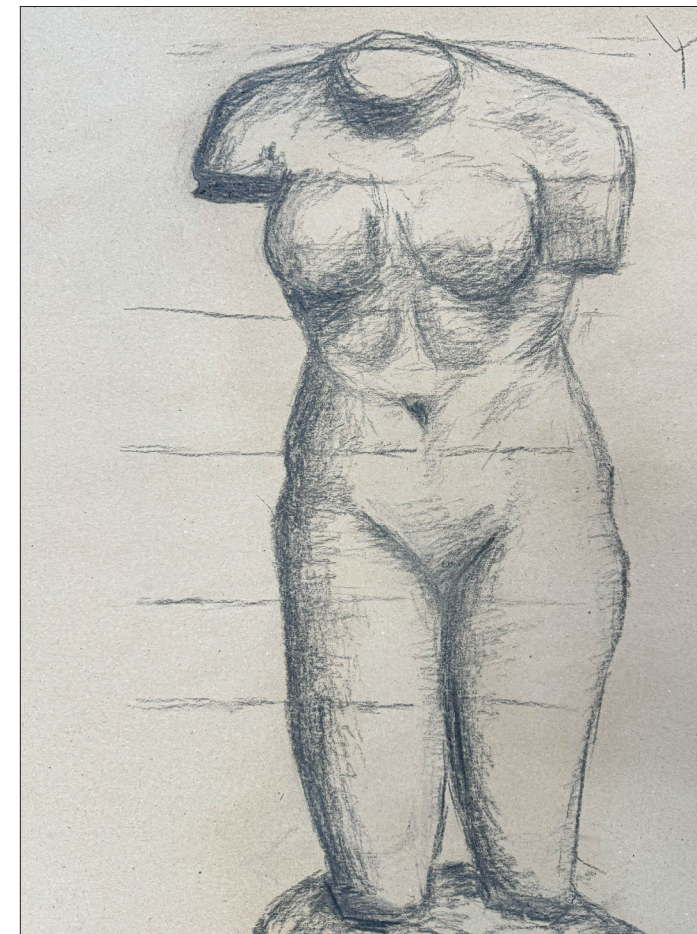
- Proporci človeškega telesa,
- svetlo-temno razmerje (tonska lestvica),
- modelacija oblike s senčenjem,
- tekstura (kamnina, mavec, koža),
- simetrija in ravnotežje.

NASVETI ZA USTVARJANJE LIKOVNE NALOGE

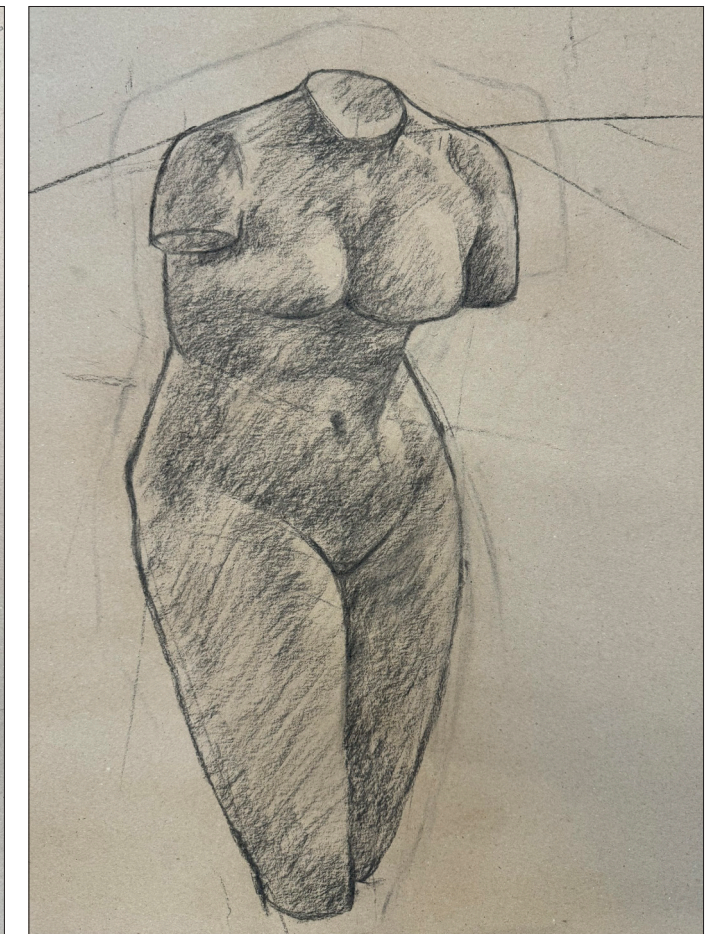
Ne hiti – študijska risba zahteva potrpežljivost in opazovanje. Najprej posveti več časa gradnji oblike, nato se loti detajlov.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Lara Jekše

Vanesa Majcenovič Petkovnik

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

20. vaja

ŠTUDIJSKA RISBA FIGURE

Človeško telo lahko gledamo tudi kot zgradbo, pri kateri so nekateri delo nosilni, drugi pa nošeni. Med seboj so uravnoreženi tako, da telo lahko v določenem položaju nekaj časa brez napreznja miruje. Uravnorežijo se mase telesa, najprej večje, nato manjše. Pri tem sodelujejo mišice; nekatere so sproščene, druge dejavne in držijo maso telesa v uravnoreženem položaju. Tu mislimo na dejavnost mišic pri mirujočih oizah modelov, ki jih rišemo in ne na mišicah med gibanjem.

Razporeditve telesnih mas in dejavnost mišic mora risar poznati, jih opaziti in z risbo izraziti, sicer se zdi risba toga in neizrazita, čeprav je natančno narisana.

Sedeči položaj je statičen in razgiban hkrati. Pri sedenju je telo sproščeno in počiva, hkrati pa lahko počne marsikaj. Obremenjena je le medenica, ostali deli telesa pa se lahko gibljejo in zavzemajo najrazličnejše položaje. Telo je v sedečem položaju stabilno in statično. Poza pa je lahko zelo razgibana, risarsko zanimiva in izpovedno bogata.

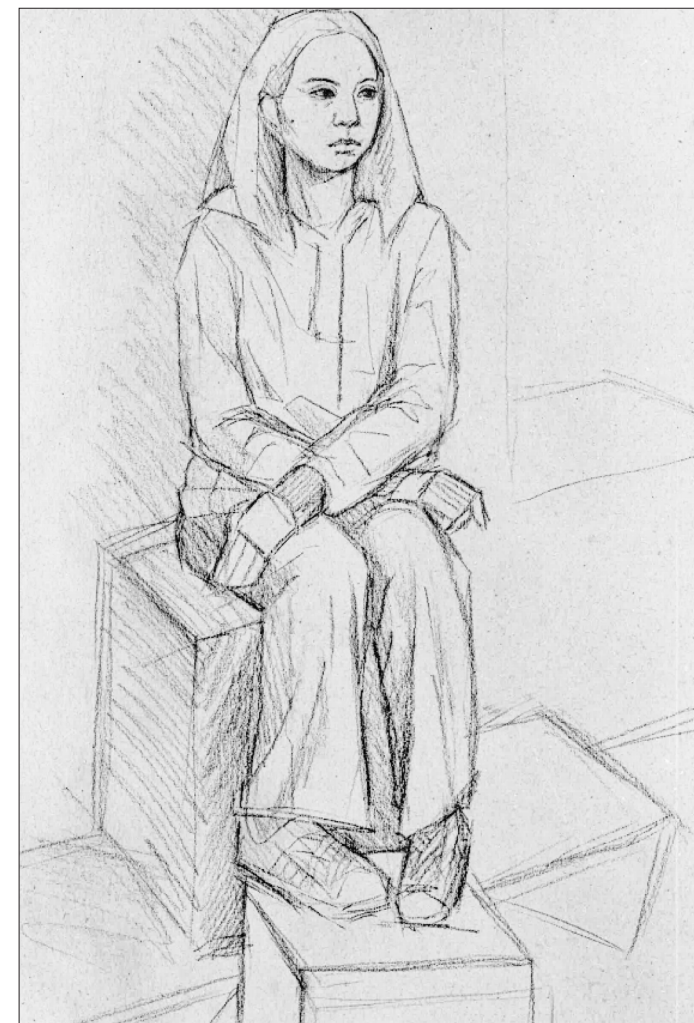
V stoječem položaju, ko se figura enakomerno opira na obe nogi, je telo za risarja najbolj togo in nedinamično. Če ga gledamo od spredaj ali zadaj, so vsi njegovi deli statično urenovnešeni tako, da vsak nosti tistega nad sabo, kot bi zložili zidake enega na drugega. Simetričnost telesa je v tem položaju popolna.

V ležečem položaju je telo povsem statično. V tem položaju so lahko vse mišice sproščene. Za risarja pa je telo tudi v tem položaju dinamično in likovno razgibano. Vse telo leži vodoravno, njegovi posamezni deli pa od vodoravnice bolj ali manj odstopajo.

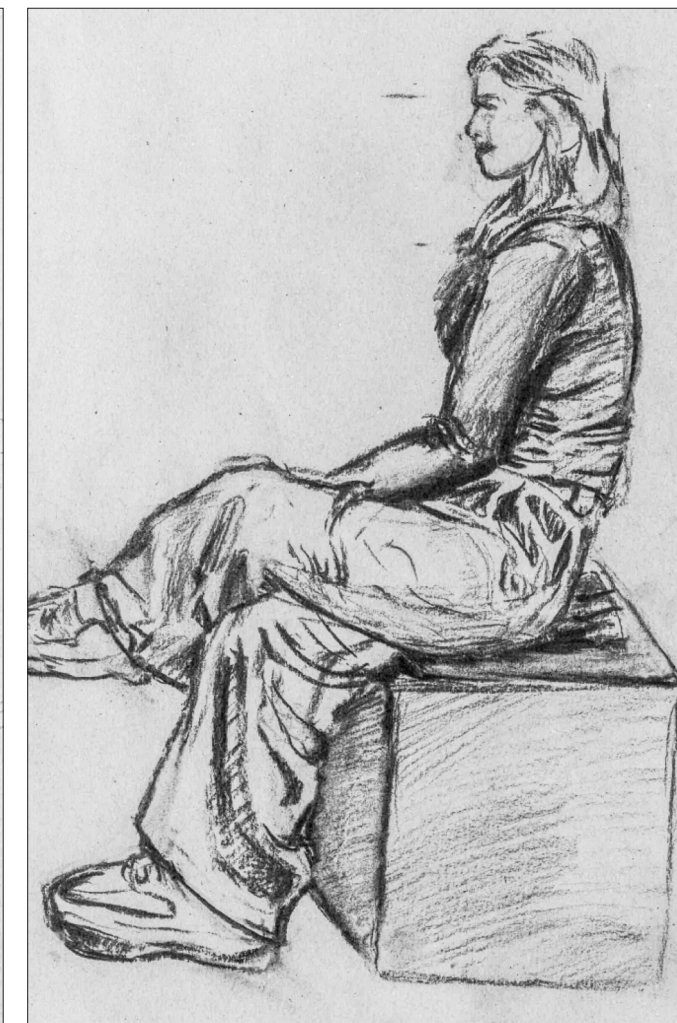
Za dobro risbo je pomembno, da dobro narišemo nosilne dele telesa. Nošeni deli so v podrejeni vlogi in jih lahko brez večje škode narišemo tudi manj zvesto po modelu, spremenimo ali celo izpustimo. Dobro postavljeni in narisani nosilni elementi figure pa dajo figuri potrebno trdnost, pepričljivost, stabilnost in jasnost.

Pri sedenju imajo vlogo nosilca le spodnji del trupa - medenica in deloma tudi stegna. Nosilne dele moramo narisati na pravo mesto in v pravi smeri, ker imajo svoj stalni in značilni položaj. Vsi ostali deli telesa so med sedenjem lahko v različnih položajih, zato je risba prepričljiva. Risar najprej dobro razmisli, analizira, kako so razdeljene vloge nosilnih in nošenih (aktivnih in pasivnih) delov telesa, kateri del najbolj trpi, kateri je najbolj obremenjen. Pri nekaterih pozah masa telesa sloni na dveh ali več nosilnih delih. Opazujemo, kako se teža mas prenaša na opore, in najprej narišemo glavne nosilne dele, nato pomožne in nazadnje pasivne.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Ana Ema Jakop

Tjaša Križan

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

21. vaja

ŠTUDIJSKA RISBA TIHOŽITJA

CILJI

- Razviti spretnosti natančnega opazovanja oblik in proporcij,
- uriti konstrukcijsko risbo z uporabo osnovnih teles (valj, krogla, stožec),
- razumeti in uporabiti kompozicijska načela (ravnotežje, poudarek, razmerja),
- vaditi senčenje za doseg volumna in globine prostora.

NAVODILA ZA DELO

S postavitvijo začni premišljeno:

Na listu najprej določi kompozicijo – kje bodo predmeti, kje praznine.

Upoštevaj kompozicijska načela: stabilnost, hierarhija, dinamičnost.

Konstrukcijska risba

Z rahlo risbo konstruiraj osnovne oblike predmetov (valj za vrč, krogla za jabolko, škatla za podstavek).

Uporabi vodilne linije za postavitev v perspektivo.

Razvij obliko z risbo

Nadaljuj z risanjem detajlov, robov, prekrivanj – pazi na proporce med predmeti.

Vključi tudi draperijo (zlaganje tekstila), vendar naj ne prevlada nad glavnimi predmeti.

Senčenje in volumen

Določi vir svetlobe.

Začni s senčenjem – plasti tonov naj ustvarijo občutek volumna.

Poudari kontraste: svetlo-temno, mehki vs. ostri robovi.

Zaključek

Ocenjuj kompozicijo – ali je uravnotežena?

Dopolni ozadje po potrebi z rahlim tonom (da predmeti ne "plavajo" v praznem prostoru).

LIKOVNO-TEORETIČNI POJMI

konstrukcija z osnovnimi telesi (valj, krogla, stožec, kocka)

proporci in razmerja

svetlo-temno, tonska lestvica

kompozicijska načela (ravnotežje, poudarek, ritem)

tekstura (steklo, keramika, tekstil)

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Ula Flis

Ines Gubenšek Rovšnik

Iza Perme

Klara Šergon

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

22. vaja

Likovna naloga: TABLA NAVDIHA

Tabla navdiha je vizualno orodje, ki ustvarja fotografije z različnimi barvnimi paletami, oblikovanje in izražanje idej ter konceptov. Običajno vsebuje slike, detajle iz fotografij, tipografijo in druge (likovne) elemente, ki skupaj ustvarijo določeno vzdušje posameznika ali skupine.

CILJ NALOGE

- Raziskati in vizualno predstaviti osebni pogled na GCC (Gimnazijo Celje – Center),
- oblikovati mood board kot kolaž vtisov, barv, simbolov, predmetov, tekstov in tekstur, ki tvorijo identiteto in vzdušje šole,
- spodbujati vizualno pripovedovanje, kompozicijsko razmišljanje in oblikovalsko občutljivost.

NAVODILA ZA DELO

Zbiraj gradivo:

Fotografiraj svoje dnevno dogajanje na GCC - utrinke iz učilnic, hodnikov, detajlov, predmetov, trenutkov z odmora, pisanja, dela, pogleda skozi okno ...

Lahko vključiš tudi osebne predmete, simbolne elemente (kava, knjiga, rokopis, rastlina, računalnik, tipografijo, citat).

Uporabi tudi tipografijo (besede, stavki, misli), ki te povezujejo s šolskim vsakdanom.

Sestavi kolaž:

V digitalni obliki (v Canvi, Photoshopu, InDesignu, PowerPointu ...) ali ročno (izrezki, tisk, lepilo, papir). Vključi različne vizualne plasti: fotografije, ilustracije, texture, barvne vzorce, tipografijo. Poskrbi za kompozicijsko uravnoteženost in oblikovno estetiko.

Dodaj naslov in kontekst:

Izberi naslov mood boarda (npr. Ujeti trenutki, Kava in skice, Med zvonjenji, GCC flow).

Kratek opis (na hrbtne strani ali ob robu): Kaj si želel/a s kolažem povedati? Kako vidiš šolo skozi svojo vizualno pripoved?

LIKOVNE IN OBLIKOVALSKE SMERNICE:

Kompozicija: ravnotežje med elementi, poudarek, ponavljanje, kontrast.

Barvna paleta: naj bo smiselna, občutena, izhajajoča iz tvojih fotografij.

Tipografija: vključi besede ali stavke kot del vizualne pripovedi.

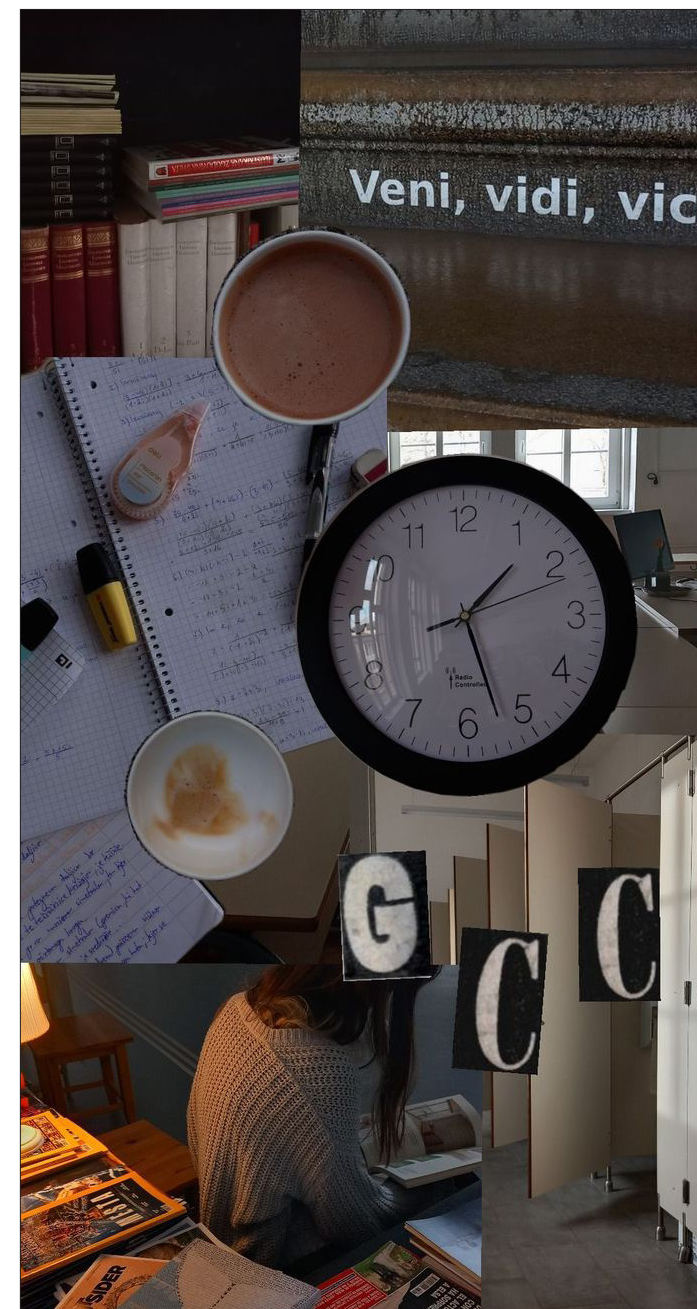
Plasti: kolaž naj ima občutek globine - združuj različne tipe podob.

Izraznost: naj tvoj mood board govori o tvojem doživljanju GCC.

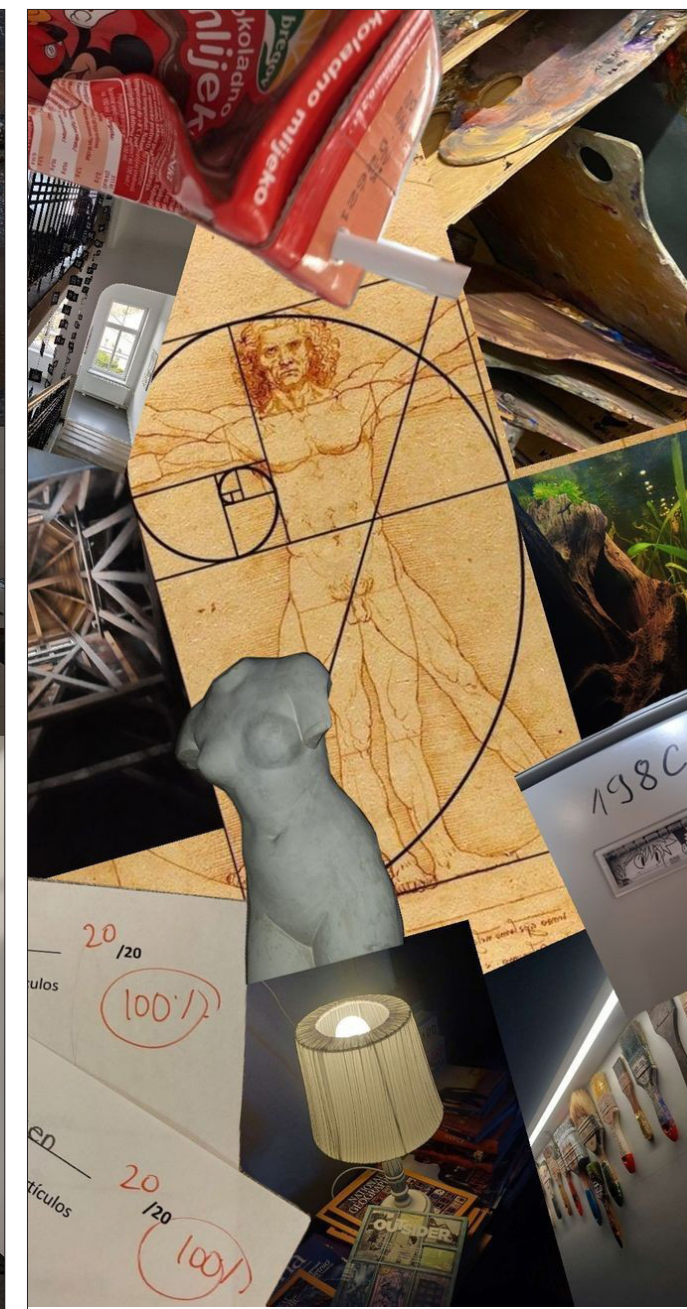
Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Kolaži prikazujejo kotičke naše šole, kjer se dijaki najraje zadržujejo in ki v njih vzbujajo občutja domačnosti, zavetja, ustvarjalnosti, radovednosti ...

Mirjam Senica

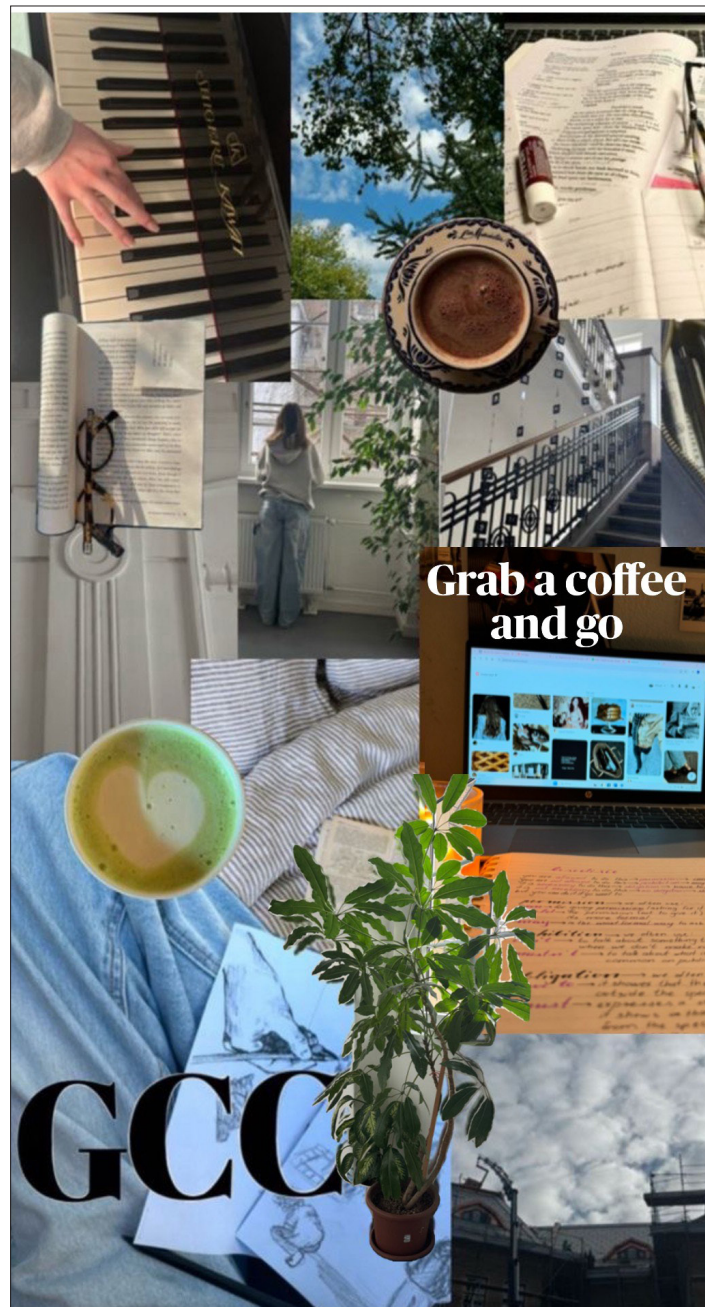

Klara Zemljak

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Eva Kukovec

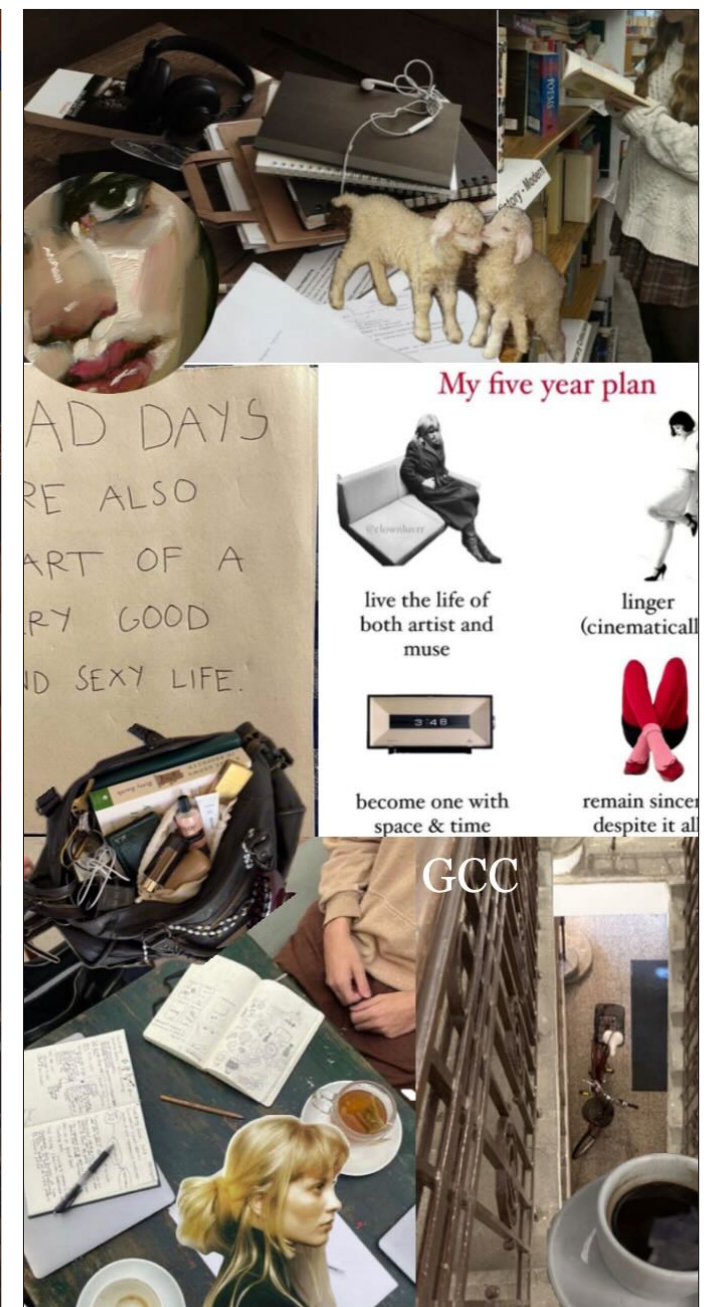
Daša Goručan

Nia India Naraks

Lana Klockl

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

23. vaja

Likovna naloga: MONOTIPIJA

Kaj je monotipija?

Monotipija je posebna grafična tehnika ploskega tiska, pri kateri je možno ustvariti le en originalni odtis (mono = en). To je edina grafična tehnika, kjer odtisa ni mogoče natančno ponoviti, zato spominja na slikanje. Vsak odtis je unikatni.

Značilnosti monotipije:

Gre za eksperimentalno, izrazno in hitro grafično tehniko.

Primerna je za likovno raziskovanje, improvizacijo in igranje z materiali.

Uporablja se steklo, pleksi steklo ali plastificiran papir kot tiskarska plošča.

Podoba nastane z nanašanjem barve neposredno na ploščo in odtiskovanjem na papir.

Lahko se dela tudi s tehniko risanja v barvo (t.i. negative drawing).

Uporabljeni materiali:

Tiskarska barva (na vodni osnovi) ali tempere, akril

Plošča (steklo, pleksi, plastična mapa, vrečka)

Papir (grafični papir, skicirni list, risalni list)

Valjček, čopiči, gobice, prsti, nožki za risanje v barvo

Žlica ali tiskarska kost za pritisk

Krpe, voda, zaščita mize

NAVODILA ZA LIKOVNO NALOGO: MONOTIPIJA

Cilji:

spoznati eksperimentalno naravo monotipije

ustvariti podobo z izraznimi sredstvi (linija, oblika, tekstura)

razvijati občutek za kompozicijo in platenje barv

doživljati presenečenje odtisa in vrednost edinstvenosti

Postopek dela (osnovna monotipija):

Pripravi podlago (ploščo):

Na čisto steklo ali plastificirano podlago s čopičem ali valjčkom nanašaj barvo.

Barva naj bo razmazana v enakomerni plasti.

Ustvari podobo:

Na pobarvano površino nariši motiv z leseno palčko, hrbtno stranjo čopiča, prstom ali vatirano palčko.

Lahko tudi odstranjuješ barvo s krpico ali vatko za svetlejša dela.

Tiskanje:

Na pobarvano ploščo položi papir (ne premikaj!).

Z žlico ali dlanjo enakomerno drgni po hrbtni strani, da se barva prenese.

Odtisni:

Previdno odstrani papir in pusti, da se posuši.

Alternativna metoda: risanje na papir, položen na barvo

Barvo enakomerno razvaljaj na ploščo.

Položi nanjo list papirja.

Na hrbtno stran lista riši s svinčnikom – podoba se prenese iz pritiska na barvo (ne vidiš risbe sproti!).

Likovni pojmi:

- Pozitiv/negativ,

- tekstura,

- barvni kontrast,

- naključje in nadzor,

- risba in slika hkrati.

Predlogi tematskih izhodišč:

- Notranji svet / razpoloženje,

- sledi gibanja,

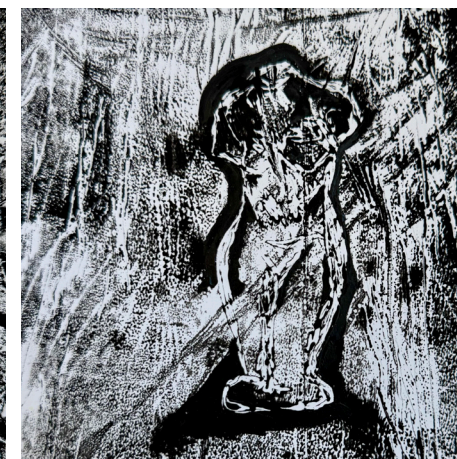
- tihožitje v preblisku,

- portret brez obraza,

- krajina v megli.

Ema Koprivc

Klara Šergon

Maruša Harboka

Vprašanja za refleksijo:

Kaj te je presenetilo ob odtisu?

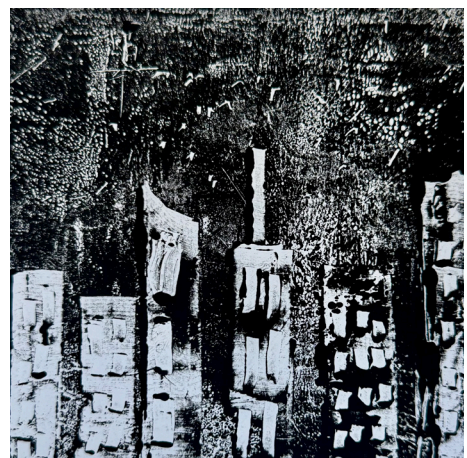
Bi lahko enako delo ponovil/a? Zakaj ne?

Kako se ta tehnika razlikuje od risanja s svinčnikom ali slikanja?

Kateri del slike ti je najbolj uspel – namerno ali po naključju?

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

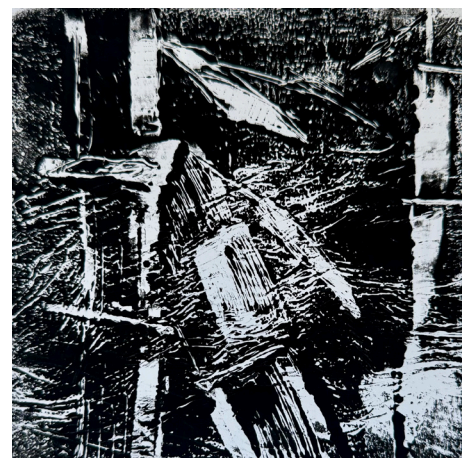
Zarja Ribič

Julija Zagoričnik

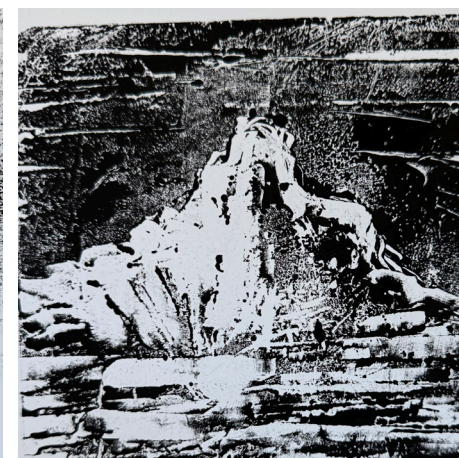
Zorna Coklin

Klara Šergon

Lana Korošec

Vita Peček

ZAKLJUČEK

Še nikoli v človeški zgodovini se kreativnosti ni pripisovalo tolikšnega pomena, spoštovanja, družene in kulturne moči, kot se ji pripisuje v sodobnem času. Res je, da so kreativni dosežki v preteklosti prinesli napredek v vseh pogledih življenja, a vendar je ključno vprašanje prihodnosti. Svet se spreminja hitro, lokalno in globalno, na vseh področjih družbenega življenja. Posledično se spreminjajo tudi prakse, vrednote, cilji in načini delovanja. Svet se sooča z vedno novimi težavami; vse to pa pelje do novih, boljših in kreativnih načinov mišljenja in kreativnih rešitev. Kot učiteljica se sprašujem, kako kultivirati in izobraziti nove generacije mladostnikov za polno izrabo njihovih potencialov in sposobnosti. Menim, da ima razvoj oziroma spodbujanje kreativnosti pri mladih pri tem gotovo pomembno vlogo in se lahko enakovredno postavi »ob bok« vsem vzgojno-izobraževalnim institucijam na celotni vertikali vzgoje in izobraževanja.

Delo z nadarjenimi dijaki je za mentorja lahko precejšnji izziv, saj je primoran vedno znova iskati nove vsebinske in didaktične pristope ter jih z veliko mero ustvarjalnosti ponuditi mladostniku. Od mentorja je pričakovati najvišjo stopnjo strokovne usposobljenosti za delo z nadarjenimi dijaki, kar predstavlja veliko odgovornost pri delu z njimi. Učitelji se zato morajo nenehno strokovno uriti in se vključevati v različne programe stalnega strokovnega izobraževanja (Juriševič, 2001). S kreativnimi, strokovnimi in vsebinskimi izkušnjami se otrokov svet širi in mu ponuja nemalo možnosti za nadaljnji razvoj. Mentorji se bolj poredko zavedamo kako pomembno vlogo imamo pri oblikovanju mladostnikove osebnosti. Iz prakse je razvidno, da so bile dejavnosti dijakov, skozi katere so lahko pokazali svoj talent, marsikdaj odskočna deska za oblikovanje karijerne poti v nadaljnjem življenju. Jasno je, da so ti mladostniki postali pomemben del naše družbe, saj so v obdobju srednješolskega izobraževanja doživeli številne aktivnosti za katere so bili talentirani.

Larisa Jurivič

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Larisa Jurivič

VIRI IN LITERATURA

Butina, M. (1988). O odnosu (likovna) umetnost – estetika. *Sodobnost*, 36 (12), 1190-1199. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-L1DFKQ21>

Deleja, G. (2018). Obšolske dejavnosti in prireditve. V Grobelnik, N. (ur), Marguč, S. (ur), Poglajen D. (ur) in Zorko V. (ur). *Letno poročilo Gimnazije Celje – Center* (str. 151-152). Celje: Ravnateljstvo GCC.

Ferbežer, I. (2002). *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa.

Flajšman, B. (2011). Likovna vzgoja in trajnostni razvoj. V Flajšman, B. (ur). *Trajnostni razvoj kot načelo vzgoje in izobraževanja pri likovni in glasbeni vzgoji ter filozofiji* (str. 13-20). Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.

Glogovec, Z. in Žagar, D. (1992). *Ustvarjalnost. Projektno vzgojno delo*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Hozjan, D. (2014). *Konceptualizacija pojma ustvarjalnosti v šolskem prostoru*. Radovljica: Didakta.

Kovič, K. (2014). *Labrador*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Krajnc, M., Bucik, N., Požar Matjašič, N. (2016). *Skozi umetnost o zdravju. Priročnik izbranih kulturnih vsebin*. Pridobljeno s: https://www.google.si/search?q=Skozi+umetnost+o+zdravju.+Priro%C4%8Dnik+izbranih+kulturnih+vsebin.&rlz=1C1PRFC_enSI727SI727&oq=Skozi+umetnost+o+zdravju.+Priro%C4%8Dnik+izbranih+kulturnih+vsebin.&aqs=chrome..69i57.695j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8

Marentič Požarnik, B. (2003). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Musek, J. (1993). *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy.

Opaka, M. (2008). *Ustvarjalnost – proces, oseba in produkt: pregled nekaterih odkritij o ustvarjalnosti v zadnjem desetletju*. *Psihološka obzorja*, letn. 17, št. 2. 77-90.

Penman, D. (2016). *Čuječnost za ustvarjalnost: kako se prilagajati, ustvarjati in uspevati v ponorelem svetu*. Tržič: Učila International, d.o.o.

Rutar Ilc, Z. in Pavlič Škerjanc, K. (2010). *Predloga za načrt kurikularne povezave in učno pripravo*. V Rutar Ilc, Z. (ur). *Medpredmetne in kurikularne povezave* (str. 111-115). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Simon, A., Plemenitaš, K., Šušteršič, S. (2005). *Učni načrt: risanje in slikanje*. Pridobljeno s: https://www.google.si/search?rlz=1C1PRFC_enSI727SI727&ei=xgM7W9rHAYHt6QTPw47ADg&q=U%C4%8Dni+na%C4%8Drt+risanje+in+slikanje&oq=U%C4%8Dni+na%C4%8Drt+risanje+in+slikanje&gs_l=psy-ab..3...741.3447.0.3985.20.20.0.0.190.2473.1j18.19.0...0...1c.1.64.psy-ab..1.13.1736...0j0i67k1j0i22i30k1j33i160k1j33i22i29i30k1j33i21k1.0.CO-u918ilvk0

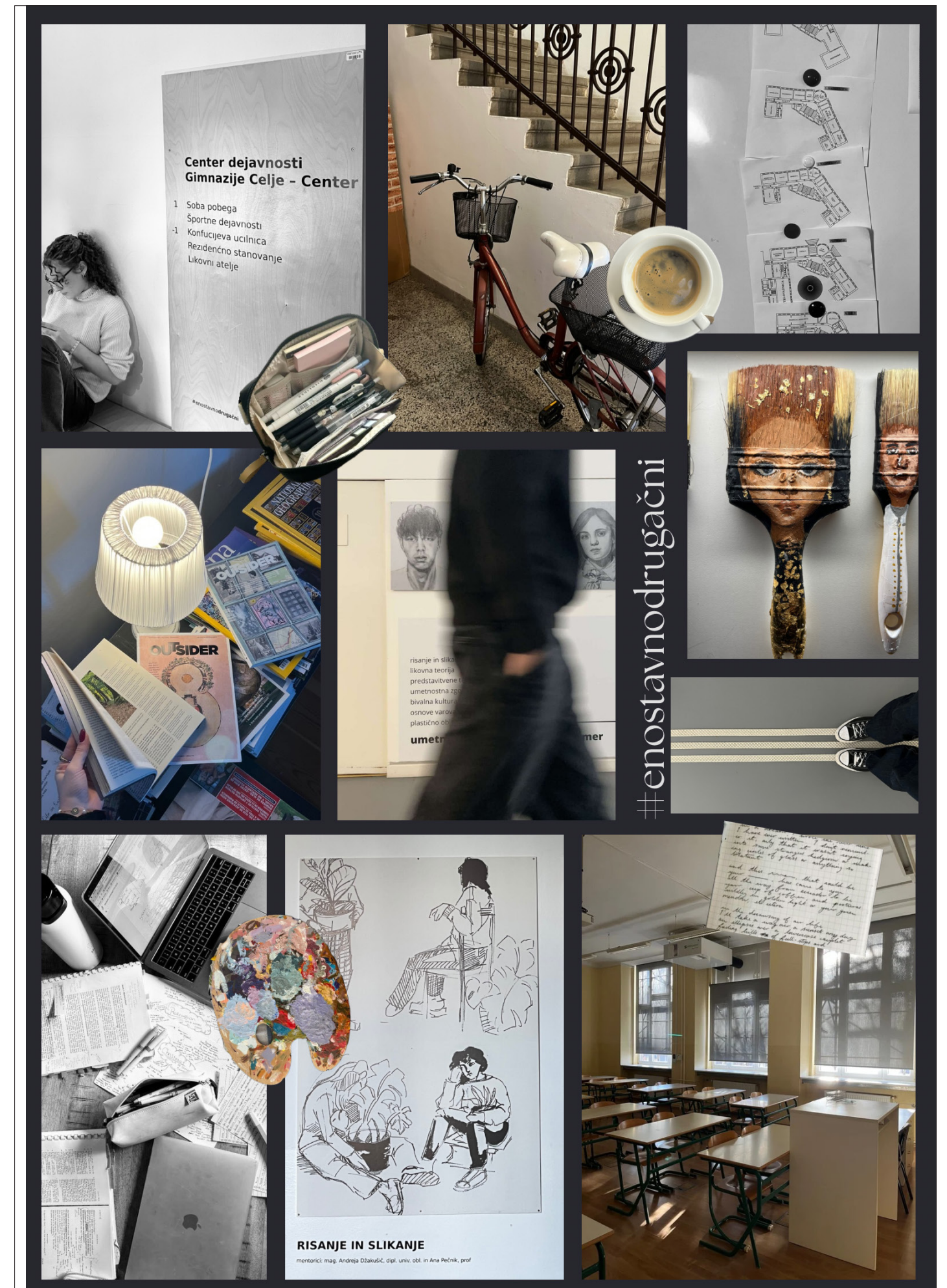
Pečjak, V. (1987). *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2000). Pridobljeno s <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>

Škopalj, E. (2017). *Čuječnost in vzgoja*. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.

Trstenjak, A. (1981). *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana: Slovenska matica.

Žakelj, A. in Borstner, M. (2012). *Razvijanje in vrednotenje znanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/pdf/razvijanje-vrednotenje-znanja-2012.pdf>

**USTVARJALNOST, KULTURA, UMETNOST IN ČUJEČNOST -
ORODJA ZA KREATIVNO LIKOVNO IZRAŽANJE**

Strokovno gradivo s praktičnimi primeri za učitelje predmeta risanje in slikanje
v programu umetniška gimnazija – likovna smer

Avtorica
Ana Pečnik

Fotografije (likovni izdelki)
Arhiv Gimnazije Celje – Center

Založnik
Gimnazija Celje – Center

Celje, 2025

URL: https://www.gcc.si/wp-content/uploads/Gradiva/strokovno_gradivo_RIS5.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v
Ljubljani
COBISS.SI-ID 232904195
ISBN 978-961-96979-2-4 (PDF)